

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.07 – МКР. 1952 «С» 2023.10.26. 016 ПЗ

МАКСИМЕНКА БОГДАНА ЮРІЙОВИЧА

2024 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

УДК 336:658.155.2:631.11

ПОГОДЖЕННЯ
Декан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри фінансів

_____ **Анатолій ДІБРОВА**
(підпис)

_____ **Наталія ШВЕЦЬ**
(підпис)

« ____ » _____ 2024 р.

« ____ » _____ 2024 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему «Управління фінансовими ресурсами аграрних
підприємств»

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Освітня програма _____
(код і назва) Фінанси і кредит
(назва)

Орієнтація освітньої програми _____
(освітньо-професійна або освітньо-наукова) освітньо-професійна

Гарант освітньої програми
к.е.н., доцент

_____
(підпис)

Руслана ОПАЛЬЧУК
(ПІБ)

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи
д.е.н., доцент

_____
(підпис)

Зоя ТІТЕНКО
(ПІБ)

Виконав

_____
(підпис)

Богдан МАКСИМЕНКО
(ПІБ студента)

Київ – 2024

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів

д.е.н., проф. _____ **Наталія Швець**
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (ПІБ)

“ _____ ” _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Максименку Богдану Юрійовичу

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
(код і назва)

Освітня програма Фінанси і кредит
(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств» Затверджена наказом ректора НУБіП України № 1952 «С» від 26.10.2023 р.

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2024.11.09
(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: Метод системного підходу, стандартні методи якісних та кількісних досліджень управління прибутком, методи аналізу та синтезу.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні основи управління прибутком підприємства
2. Аналіз управління прибутком ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»
3. Шляхи підвищення ефективності управління прибутком ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»
4. Перелік графічного матеріалу (за потреби)

Дата видачі завдання « _____ » _____ 2024 р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

_____
(підпис)

Зоя ТІТЕНКО

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняла до
виконання

_____
(підпис)

Богдан МАКСИМЕНКО

(прізвище та ініціали студента)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота на тему: «Управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств» виконана на основі статистичних даних та фінансової звітності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт», складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, та викладена на 86 сторінках комп'ютерного тексту, що містить 20 таблиць, 4 рисунка.

Метою магістерської роботи є узагальнення теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи управління фінансових ресурсів аграрних підприємств.

Об'єктом дослідження виступають фінансові ресурси ПрАТ «Миронівський хлібопродукт».

Предметом дослідження є сукупність фінансово-економічних відносин, що складаються на рівні організацій щодо формування та використання фінансових ресурсів з погляду їх оптимальності та ефективності управління.

Методи дослідження. При написанні магістерської роботи застосовано метод системного підходу, методи якісних та кількісних досліджень, методи аналізу та синтезу для діагностики аграрної галузі, узагальнення та систематизації для уточнення поняття «управління фінансами аграрних підприємств».

У першому розділі представлено поняття та економічну сутність фінансових ресурсів аграрного підприємства. У другому розділі здійснюється аналіз фінансово-економічної характеристики ПрАТ «Миронівський хлібопродукт». Третій розділ присвячено визначенню пріоритетних напрямів удосконалення управління прибутком ПрАТ «Миронівський хлібопродукт».

Ключові слова: управління фінансовими ресурсами; аграрні підприємства; ефективність прибутку; фінансовий аналіз; методика управління; динаміка прибутку; прибуток підприємства; система знижок; розподіл прибутку

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	9
1.1 Фінансові ресурси аграрних підприємств: сутність та класифікація.	9
1.2 Класифікація джерел формування фінансових ресурсів	15
1.3 Методи управління фінансовими ресурсами	23
РОЗДІЛ 2: АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПРАТ «МИРОНІВСЬКИЙ ХЛІБОПРОДУКТ»	30
2.1 Фінансова-економічна характеристика ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»	30
2.2 Моніторинг структури та динаміки формування фінансових ресурсів досліджуваного підприємства	35
2.3 Оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»	41
РОЗДІЛ 3: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «МИРОНІВСЬКИЙ ХЛІБОПРОДУКТ»	49
3.1 Світовий досвід у сфері управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств	49
3.2 Обґрунтування пріоритетних напрямів удосконалення джерел формування фінансових ресурсів	59
3.3 Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»	66
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	78

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У ринкових умовах у фінансовій діяльності аграрних підприємств відбуваються кардинальні зміни, які викликають структурні зміни у життєздатності суб'єктів господарювання. Традиційні підходи до організації фінансової роботи не можуть відповідати новим вимогам економічного життя, сучасним процесам управління фінансами аграрних підприємств. Це одна з головних причин неефективного управління фінансовими ресурсами. Керівники підприємств не опрацьовують питання управління фінансовими ресурсами: з'ясовується, що показники та принципи, які використовувалися раніше для фінансового планування діяльності, не дозволяють підприємствам успішно конкурувати, отримувати достатній прибуток.

Отже, кожному підприємству необхідно самостійно розробляти політику формування фінансових ресурсів з урахуванням стратегії розвитку. Їх розмір визначає можливість здійснення необхідних капітальних вкладень, збільшення оборотних засобів та забезпечення потреб соціального характеру. Достатній рівень фінансових ресурсів сприяє підтримці життєздатності суб'єкта господарювання протягом усього періоду функціонування, зберігаючи його ліквідність, стійкість і платоспроможність, від розміру власних коштів залежить можливість збільшення вкладень в економіку країни, розширення ринку товарів і послуг.

Виходячи з вимог сучасного етапу розвитку економіки України, починаючи з концептуальних питань та закінчуючи питаннями практичними, необхідні розробки наукових та методичних аспектів оптимізації структури фінансових ресурсів аграрних підприємств.

Теоретичні аспекти сутності фінансових ресурсів розглядалися у працях відомих вітчизняних учених: Адрійчука В.Г., Вишневської О.М., Гайдуцького П.І., Дем'яненка М.Я., Ключник А.В., Краснокутської Н.С., Саблука П.Т., Сахацького М.П., Худолій Л.М., Шебаніна В.С., Шебаніної О.В. Цими

авторами здійснено типологізацію видів фінансових ресурсів, визначено характеристики та особливості кожного з них, охарактеризовано вплив використання того чи іншого джерела фінансових ресурсів на фінансове становище підприємства.

Серед досліджень зарубіжних авторів з цієї тематики слід виділити роботи Боді Е., Брейлі Р., Брендера Дж., Вестона Дж., Дженсена М., Міллера М., Модільяні Ф., Стеркена І., Скотта Дж.Х. та ін, які у своїх дослідженнях велику увагу приділяють практичним аспектам діяльності організації, компанії. Однак результати даних досліджень не можуть бути безпосередньо використані в українській практиці, оскільки суттєво різняться зовнішні та внутрішні умови функціонування суб'єктів господарювання.

Різні аспекти формування та використання фінансових ресурсів у сфері аграрного сектору економіки розглядалися у роботах Гавриша В.І., Гончаренко І.В., Гудзинського О.Д., Сомакова О.Ю., Кіщака І.Т., Яценка В.М. та інших економістів-аграрників. Однак ці питання не досліджуються з урахуванням регіональних особливостей, сфер діяльності, організаційно-економічних форм функціонування організацій, які є визначальними в сучасних умовах.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є узагальнення теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи управління фінансових ресурсів аграрних підприємств.

Виходячи із актуальності обраної теми та мети даного дослідження завданнями кваліфікаційної роботи є вивчення наступних проблемних питань:

- обґрунтувати сутність та класифікацію фінансових ресурсів аграрних підприємств;
- вивчити класифікацію джерел формування фінансових ресурсів;
- розглянути методи управління фінансовими ресурсами;
- надати фінансово-економічну характеристику ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»;

- провести моніторинг структури та динаміки формування фінансових ресурсів досліджуваного підприємства;
- здійснити оцінку ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»;
- розглянути світовий досвід у сфері управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств;
- обґрунтувати пріоритетні напрями удосконалення джерел формування фінансових ресурсів;
- запропонувати напрями підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Миронівський хлібопродукт».

Об'єктом дослідження виступають фінансові ресурси ПрАТ «Миронівський хлібопродукт».

Предметом дослідження є сукупність фінансово-економічних відносин, що складаються на рівні організацій щодо формування та використання фінансових ресурсів з погляду їх оптимальності та ефективності управління..

Теоретичною та методологічною основою дослідження послужили концептуальні положення фундаментальних та прикладних наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі територіальних фінансів, управління фінансовими ресурсами, оптимізації їх структури, законодавчі акти та постанови з питань формування фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта.

Коло поставлених завдань визначило необхідність застосування у роботі наступних методів: монографічного, абстрактно-логічного, економіко-статистичного, графічного, порівняльного, розрахунково-конструктивного, індукції та дедукції, аналізу та синтезу.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Фінансові ресурси аграрних підприємств: сутність та класифікація

Роль фінансових ресурсів в сучасній економіці важко переоцінити, через їх значущість в організації та розвитку будь-якого підприємства незалежно від сфери діяльності, галузевої орієнтації та організаційно-правового статусу. Водночас важливість фінансових ресурсів у фінансово-господарській діяльності суб'єктів господарювання обумовлена їхньою здатністю перетворюватися на матеріальні, інтелектуальні, технічні, інноваційні та інші види ресурсів. Достатність фінансових ресурсів забезпечує фінансову стійкість підприємства, його платоспроможність, стабілізацію обсягів виробництва, а також можливість його розширення, достатній рівень забезпечення матеріальних ресурсів.

Саме тому вивчення фінансових ресурсів є актуальною проблемою економіки, дослідженню якої присвячено багато наукових праць. На жаль, на сьогодні в економічній думці не існує загальноприйнятого визначення фінансових ресурсів. Деякі визначення фінансових ресурсів, що подаються в науковій літературі та словниках не передають їх сутності, або розкривають її не повністю. Існують суперечності між вченими щодо визначення характеру фінансових ресурсів, а також їх класифікації.

Розглянемо поняття «фінансові ресурси» та його походження. Концепція «фінансів» походить від латинської «*finantia*», яка буквально означає «платіж», «плата». Слово «ресурси» походить від французького «*ressource*», що означає «допомога», тобто те, що може використовуватися джерелом (запасами, матеріалами тощо) для певних цілей.

Фінансові ресурси є матеріальними носіями фінансових відносин, що дозволяє виділяти фінанси разом з іншими економічними категоріями, оскільки жодна з них не характеризується такою матеріальною підтримкою. Проте в економічній літературі досі немає єдиної думки щодо визначення фінансових ресурсів, їх змісту, методів впливу на ефективність суб'єктів господарювання. В науковій літературі представлені різні бачення щодо визначення характеру фінансових ресурсів, а також їх класифікації.

Розглянемо різні трактування, які були сформульовані українськими авторами. Так, М.Р. Лучко, С.М. Жукевич, А.І. Фаріон відзначили, що фінансові ресурси слід розглядати як всі кошти, доступні підприємствам і призначені для виконання ними фінансових обов'язків [22, с. 44]. Вони включають грошові кошти, які перебувають у фондовій та нефондовій формах, тобто кошти з цільовим призначенням та кошти які використовуються для забезпечення поточної діяльності. Погляди цих вчених сходяться, щодо джерел формування фінансових ресурсів та напрямів їх використання.

О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук вважають, що фінансові ресурси – це грошові нагромадження та доходи, які знаходяться в розпорядженні суб'єкта господарювання, створюються в процесі розподілу виручки і зосереджуються у відповідних фондах для підтримання розширеного відтворення й задоволення інших соціальних потреб [25, с. 112].

На думку С.О. Ніколи фінансові ресурси – це грошові доходи та надходження, які знаходяться у розпорядженні підприємства і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення затрат на розширене відтворення й матеріальне стимулювання працівників. Погляди сходяться, щодо джерел формування фінансових ресурсів, якими виступають виручка та грошові нагромадження, але дещо відрізняються за напрямками їх використання [27, с. 32].

Н. Хрущ вважає, що фінансові ресурси слід розглядати як готівку, доступну компанії. Вони формуються ще до початку діяльності компанії при

формуванні статутного фонду. Далі ці кошти інвестуються у виробничо-господарську діяльність, розширення і розвиток виробництва [44, с. 29].

О. Гудзь дає визначення фінансових ресурсів як сукупності всіх високоліквідних активів, якими розпоряджається компанія та задовольняє фінансові зобов'язання і розширене відтворення [11, с. 91].

П. Стецюк визначає фінансові ресурси як найбільш ліквідні активи підприємства, що забезпечують неперервність руху грошових потоків [38, с. 102].

Одне з найпростіших і найбільш актуальних визначень представлено Н.С. Ситником, С.Д. Смолінською, І.Ф. Ясіновською Фінансові ресурси – це сума коштів, що виділяються на основні активи та оборотний капітал підприємства [41, с. 115]. Тобто це ті гроші, які «роблять» гроші, визначення кардинально відрізняється від попередніх цільовим спрямуванням фінансових ресурсів.

Наші дослідження показали, що фінансові ресурси – це складна дефініція, яку не можна повністю ототожнювати з грошовими засобами. При цьому досить складно виділити чіткий критерій на основі якого можна встановити кількісні межі фінансових ресурсів та охарактеризувати їх специфіку на відміну від категорії «грошові кошти».

Ми поділяємо точку зору більшості економістів і вважаємо, що фінансові ресурси аграрних підприємств – це сукупність усіх видів грошових доходів та надходжень, що перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання та призначена для виконання фінансових зобов'язань, фінансування поточних витрат та витрат, пов'язаних з розширенням виробництва та економічним стимулюванням працюючих.

У ході дослідження було виявлено, що кожен господарюючий суб'єкт залучає фінансові ресурси, використовуючи для цього різні джерела фінансування. Матеріальною основою всіх залучених фінансових ресурсів є кошти, але кожне джерело фінансування має певні особливості та по-різному впливає на сьогодення та майбутнє становище підприємства. Тому дуже

важливо, щоб організація проводила усвідомлену фінансову політику під час виборів комбінації джерел фінансування та оцінювала наслідки такої політики.

Узагальнюючу класифікацію джерел фінансування та складу фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства можна подати у вигляді рис. 1.1.

На початкових етапах розвитку організації аграрного сектора у складі фінансових ресурсів переважає рух коштів від власників-засновників капіталу до підприємства, а надалі – навпаки.

При формуванні фінансових ресурсів необхідно враховувати такі основні принципи:

1. По відношенню до організації: внутрішні та зовнішні.
2. По відношенню до власників організації: власні та позикові.
3. За термінами використання: короткострокові та довгострокові.
4. За типом винагороди: з фіксованою ціною та з плаваючою ціною.

Весь комплекс фінансових відносин підприємства відображається як було зазначено вище, у русі грошових коштів, у формуванні та використанні фінансових ресурсів суб'єкта господарювання.

Фінансові ресурси підприємств аграрного сектора формуються в залежності від того, яким чином організація вибудовує свої відносини, які з них є переважаючими.

Відмінності у фінансових ресурсах, залучених організацією, визначаються відмінностями у джерелах фінансування, через які ці ресурси були отримані, тому вони по-різному впливатимуть на фінансове становище підприємства. І цей різний вплив існуватиме незважаючи на те, що матеріальною основою всіх фінансових ресурсів є грошові кошти.

У наведеній класифікації фінансових ресурсів підприємства (рис. 1.1), на наш погляд, необхідно запровадити такі уточнення.

Рис. 1.1 Склад фінансових ресурсів аграрного підприємства

По-перше, вважається доцільним виділення із фінансових ресурсів власного капіталу, який займає особливе значення у фінансовій діяльності аграрного підприємства і, по-друге, виділення позикового капіталу.

Власний капітал є довгостроковим джерелом фінансування фінансових потреб підприємства, оскільки зазвичай він надається протягом усього її діяльності. Натомість власники цього виду капіталу отримують право брати участь у процесі управління господарюючим суб'єктом, отримувати винагороду у вигляді частини прибутку, а в разі її ліквідації – право про отримання частини майна.

Позикові кошти менш однорідні за своєю структурою. Загальною особливістю є те, що винагорода власників позикових коштів є фіксованою (або залежною від зовнішніх факторів, наприклад, від ставки рефінансування Національного банку). Крім цього, власники позикових коштів не отримують права брати участь в управлінні суб'єктом господарювання, крім випадків, передбачених законодавством (наприклад, фінансова неспроможність підприємства) [3, с. 8].

Під фінансовими ресурсами аграрного підприємства ми розуміємо сукупність всіх видів грошових доходів та надходжень, що знаходяться в його розпорядженні та призначені для виконання фінансово-кредитних зобов'язань, фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних з розширенням виробництва та економічним стимулюванням працюючих.

Таким чином, джерелами формування фінансових ресурсів аграрних підприємств становлять позикові джерела (довгострокові та короткострокові кредити банку); короткострокова дебіторська та кредиторська заборгованості; субсидії з бюджетів усіх рівнів та прибуток, але у більшості великих вітчизняних організацій сільського господарства основними джерелами формування фінансових ресурсів аграрного підприємства є власні кошти (прибуток від поточної діяльності, доходи від інвестиційної та фінансової діяльності, амортизація основних коштів, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток) і від правильно організованого управління

ними підприємства будуть мати високу фінансову стійкість та платоспроможність.

1.2 Класифікація джерел формування фінансових ресурсів

Фінансові ресурси підприємства залежно від джерел їх формування можна розділити на власні, позикові і залучені кошти.

Джерелами власних фінансових ресурсів підприємства є статутний капітал (фонд), резервний фонд, фонди спеціального призначення, нерозподілений прибуток, а також цільові надходження і фінансування.

Статутний фонд (капітал) є сумою вкладів власників (засновників) або акціонерів у формуванні майна організації. Збільшення або зменшення розмірів статутного фонду (капіталу) компанії допускається за ініціативою його акціонерів. Поповнення статутного фонду (капіталу) здійснюється і в разі законодавчої зміни його мінімального розміру. Формування статутного фонду (капіталу) юридичної особи здійснюється шляхом внесення засновниками (акціонерами) грошових і негрошових внесків. Поповнення статутного фонду організації може бути вироблено за рахунок нових внесків засновників, нерозподіленого прибутку минулих років або звітного року, залишків коштів фондів накопичення і споживання, фондів переоцінки статей балансу і резервного фондів. Статутний фонд може зменшуватися при нарахуванні зносу основних фондів, їх безоплатну передачу, списання втрат від ліквідації основних фондів, покриття збитків минулих років.

Пайовий фонд утворюється за рахунок пайових внесків членів споживчого товариства сплачуються відповідно до статуту товариства. Він є джерелом формування власних коштів споживчого товариства, може передаватися у спадок або повертатися при вибутті пайовикам.

Накопичення власних коштів організації в процесі здійснення господарської діяльності відбувається шляхом [10, с. 144]:

- спрямування прибутку на приріст майна і грошових коштів, тобто реінвестування прибутку;
- отримання безоплатного цільового фінансування, що направляється на придбання активів;
- приросту вартості майна за рахунок джерел власних коштів відмінних від прибутку.

Реінвестований прибуток – це неодержані власниками доходи, які знаходяться в обороті створеного ними юридичної особи. Статутний фонд (капітал) і реінвестований прибуток є джерелами формування чистих активів суб'єкта господарювання. Реінвестований прибуток представлений в резервному і спеціальних фондах організації, а також у вигляді нерозподіленого прибутку [2, с. 178].

Нерозподілений прибуток є джерелом формування активів тільки в тій частині, яка буде спрямована на фінансування матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання і на поповнення його власних оборотних коштів. Після розподілу вона капіталізується в фондах накопичення.

Статутний фонд, пайовий фонд, цільове фінансування, резервний фонд та нерозподілений прибуток є перманентними джерелами формування власних коштів організації.

Фонди, як джерела фінансових ресурсів організації утворюються за рахунок відрахувань від розподіленої прибутку, а в окремих випадках - за рахунок доходів від фінансової діяльності (віднесення відрахувань на витрати обігу, на зменшення валового доходу і так далі).

За участі в процесі формування ресурсів організацій і підприємств виділяють фонд загальногосподарського призначення і фонди спеціального призначення. До фондів загальногосподарського призначення відносяться резервний і статутний фонди. За рахунок них формуються як необоротні, так і оборотні активи.

Фонди спеціального призначення створюються для фінансування певних заходів і використовуються за цільовим призначенням. До них

відноситься фонд накопичення, фонд споживання, фонд переоцінки основних засобів, фонд поповнення власних оборотних коштів, амортизаційний фонд.

Фонди накопичення утворюються за рахунок відрахувань від розподіленою прибутку, що спрямовується на виробничий розвиток організації, амортизаційних відрахувань за основними засобами та нематеріальними активами, цільового фінансування, що надійшло безоплатно. Організації утворюють такі фонди накопичення: фонд поповнення власних коштів, фонд фінансування матеріально-технічної бази, фонд коштів соціальної сфери, амортизаційні фонди.

У практичній діяльності багато підприємств не створюють (або створюють не в повному обсязі) фонд накопичення, витрачаючи прибуток, призначений для нього, на матеріальне заохочення, оплату соціальних пільг, компенсацій та інші потреби, не пов'язані зі створенням нового майна.

Фонди споживання створюються для фінансування витрат на соціальні потреби колективу і матеріальне стимулювання працівників. Утворюються вони за рахунок відрахувань від розподіленого прибутку та інших джерел. Фондами споживання, які створюються в організаціях, є фонд соціального розвитку, резервний фонд оплати праці, фонд заохочення. Формуються фонди споживання, в основному, за рахунок відрахувань від розподіленою прибутку за встановленими нормативами, а витрачаються на цілі відповідно до затверджених кошторисів.

Фонд споживання використовується на [22, с. 204]:

- виплату одноразових заохочень за виконання особливо важливих завдань;
- преміювання працівників за підсумками роботи підприємства за рік;
- надання матеріальної допомоги, оплату путівок на лікування та відпочинок, екскурсії та подорожі;
- компенсацію подорожчання вартості харчування в їдальнях і буфетах;

- надбавки до пенсій, одноразову допомогу ветеранам праці які ідуть на пенсію;
- оплату додатково наданих за колективним договором відпусток працівникам, в тому числі жінкам, які виховують дітей;
- стипендії студентам і учням, направленим господарюючим суб'єктом на навчання до вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, які виплачуються за рахунок коштів господарюючого суб'єкта.

Фонд поповнення (індексації) власних оборотних коштів створюється в організації з метою підтримки її фінансової стійкості. В цей фонд зараховуються доходи, отримані від дооцінки оборотних активів, що направляються на поповнення власних оборотних коштів, а також відрахування на поповнення власних оборотних коштів, вироблені підприємствами торгівлі та громадського харчування в розмірі 6-ти відсотків від отриманого ними валового доходу по реалізації товарів.

Резервні фонди утворюються в організації відповідно до законодавства або установчими документами. Формуються вони за рахунок відрахувань з розподіленого прибутку, що утворилися від курсових різниць по внесках до статутного капіталу (фонду), який оголошений в іноземній валюті та емісійного доходу від розміщення акцій. Використовуються резервні фонди на фінансування тих заходів і програм, для яких вони створені.

Цільові надходження і фінансування - кошти, одержувані організацією з бюджету і позабюджетних джерел, а також в результаті наданих їй податкових і митних пільг, які спрямовуються на фінансування заздалегідь визначених заходів і програм.

В економічній літературі в особливу групу джерел фінансових ресурсів підприємства виділяють стійкі пасиви. Такими є створені на підприємстві за рахунок власних коштів резерви на погашення витрат і боргів, а також нараховані доходи майбутніх періодів. Нараховуються вони за рахунок доходів або прибутку звітного року. До стійких пасивів відносять невикористані резерви по сумнівних боргах, резерви майбутніх і поточних

витрат і платежів, в тому числі і по виплаті доходів засновникам, доходи майбутніх періодів і залишки коштів фондів споживання.

Фонд фінансування розвитку матеріально-технічної бази є джерелом фінансування основних засобів і нематеріальних активів за браку коштів, акумульованих в амортизаційному фонді.

Утворюється цей фонд за рахунок відрахувань з розподіленого прибутку минулого року, що спрямовується на розвиток матеріально-технічної бази за встановленим нормативом, відрахувань від розподіленого прибутку звітного року, поповнення за рахунок коштів інших фондів спеціального призначення.

Кошти фонду на капітальні вкладення направляються: на підготовку виробництва; підготовку кадрів для роботи на підприємстві; будівництво об'єктів у порядку пайової участі і т.д.

Для потреб технічного вдосконалення і розширення матеріально-виробничої бази підприємства може створюватися інноваційний фонд. Витрачання коштів цього фонду здійснюється виключно за цільовим призначенням відповідно до затверджених кошторисів.

Інноваційний фонд використовується для відшкодування витрат на капітальні вкладення, що не збільшують вартості основних засобів. Кошти фонду використовуються на фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, фінансування будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури та галузевих програм з енергозбереження.

Чимала частина потреби в фінансових ресурсах задовольняється за рахунок позикових джерел. До них відносяться: довгострокові і короткострокові позики, кредитне і акціонерне фінансування, фінансування шляхом лізингу, продажу боргових зобов'язань (факторингу) і продажу короткострокових цінних паперів підприємств.

Залежно від термінів виділяються дві основні групи фінансових операцій:

- короткострокові (до року);
- довгострокові (понад рік).

Розподіл фінансових операцій за термінами має велике значення, особливо для підприємств які отримують фінансові ресурси із зовнішніх джерел, з точки зору планування повернення боргів.

До позик відносять кредити, отримані від позабанківських суб'єктів господарювання за договором позики. Позики у формі кредиту, в тому числі і вексельного, залучають організації які відчувають нестачу платіжних засобів. Підставою для їх отримання від небанківських суб'єктів господарювання є укладений в установленому порядку договір позики. Як свідчення своєчасності погашення позики позичальник може видати кредитору вексель.

Позику в формі кредиту організації можуть отримувати з інноваційних фондів, а також від інших суб'єктів господарювання. Видача позик здійснюється тільки за рахунок власних коштів кредиторів.

Найбільш поширеним видом позикового фінансування є кредитне фінансування. Воно включає в себе будь-які зобов'язання підприємства платити фіксовані суми або відсотки за отримання коштів на певний період. До кредитного фінансування відносяться позики банків та інших фінансово-кредитних установ, комерційний (торговий) кредит і фінансування посередствам облігацій.

Основним джерелом позичкового капіталу є забезпечені(іпотечні) кредити і незабезпечені (умовні) кредити. До забезпечених або іпотечних, відносяться: кредити під заставу обладнання, товарів, дебіторської заборгованості та іншої власності підприємства-позичальника. Зазвичай сума іпотечних кредитів нижче ринкової вартості заставленого обладнання чи інших заставлених активів підприємства.

Умовні, або незабезпечені кредити не вимагають забезпечення майна під заставу і надаються кредиторами тільки в разі високого кредитного рейтингу позичальника. Відсотки по умовному кредиту дещо вищі, ніж по забезпеченому. Крім того, за таким кредитом обумовлюються в кредитній угоді обов'язкова умова або гарантії між позичальником і кредитором.

Наприклад, перевірка кредитором фінансового стану позичальника, підтримання на певному рівні кредиторських зобов'язань і так далі.

До незабезпечених кредитів відносяться:

- позики, за якими в якості гарантії на рахунку залишається компенсаційний залишок, який позичальник не може використовувати, а відсоток за користування кредитними ресурсами виплачується за всю суму, зазначену в кредитному договорі;

- кредитна лінія, що представляє собою договір про максимальну суму, яку готовий позичити кредитор протягом певного періоду, залишаючи за собою право контролю за використанням цієї суми;

- позики під гарантії держави або різних фондів підтримки.

Значна частина оборотного капіталу фінансується за допомогою різних форм комерційного (торгового) кредиту. Комерційний кредит не еквівалентний авансу у вигляді грошової суми. Він являє собою продаж товарів або послуг з фактичною їх оплатою протягом певного терміну після їх поставки або надання. Такі форми кредиту не вимагають гарантії, тому важливе значення тут має ретельне вивчення фінансового стану підприємства.

Найбільш поширеною формою комерційного кредиту є відкритий кредит. Відкритий кредит – це виписування рахунків, за якими одержувач кредиту розплачується протягом встановленого терміну. Для менш надійних партнерів комерційний кредит оформляється у вигляді простого векселя, тобто письмового боргового зобов'язання, підписаного одержувачем комерційного кредиту. У векселі вказуються термін оплати і нерідко процентна ставка, що підлягає виплаті.

Зовнішнє фінансування за допомогою випуску боргових зобов'язань у вигляді облігацій відноситься до довгострокового кредитного фінансування. Облігація є фінансовим зобов'язанням у вигляді цінного паперу, що дає право її власнику отримувати фіксований твердий дохід, а також розраховувати на періодичне її погашення аж до виплати всієї вартості облігації. Фінансування

за допомогою облігацій є способом отримання позик. Кожна облігація, продана підприємством є частиною його загального боргу.

Підприємство, яке отримує кошти за допомогою облігацій, має певну перевагу. По-перше, володар облігацій має перевагу перед власниками інших довгострокових цінних паперів при ліквідації підприємства. По-друге, облігації забезпечуються майном і капіталом, тому по ним можна платити менший відсоток. По-третє, продаж облігацій не пов'язана з отриманням контролю над підприємством так як їх власники не мають право голосу. Володар облігацій - це кредитори підприємства, а не його власники. По-четверте, відсоток за кредитними зобов'язаннями може відноситися до витрат бізнесу.

До поширеного виду зовнішнього фінансування відноситься акціонерне фінансування. Продаж акцій є способом залучення капіталів на довгостроковій основі. Засоби, які отримані від продажу акцій не є позиковими, оскільки покупці акцій стають співвласниками підприємства. Акціонер має право на частину власності підприємства пропорційно частки в статутному капіталі куплених ним акцій.

Поширеним видом довгострокового фінансування підприємства є лізинг. Використання лізингу в якості зовнішнього джерела фінансування має свої переваги: не потрібно «живих» грошей на покупку устаткування і забезпечення лізингового договору; платежі по лізингу належать до витрат бізнесу; при банкрутстві немає проблем з поверненням кредиту і продажу майна, отриманого по лізингу.

Одним з видів короткострокового позикового фінансування може розглядатися факторинг, який представляє собою продаж боргових зобов'язань факторинговій фірмі до моменту настання платежів по ним. Продаж боргових зобов'язань здійснюється з дисконтом. Після укладення факторингового договору боржник ставиться до відома, кому він повинен платити, а продавець боргів отримує гроші для поточного фінансування

оборотного капіталу. Цей вид фінансування є дорогим і використовується в разі, коли не можна скористатися іншими джерелами фінансових ресурсів.

Досить поширеним видом короткострокового фінансування в ринкових умовах є продаж короткострокових цінних паперів підприємств і, перш за все, комерційних векселів. Привабливість цього виду фінансування полягає в тому, що комерційні векселі продаються за умови стабільності дисконтної ставки, а для їх продажу не потрібно заставне забезпечення.

Залучення позикових джерел при певних умовах підвищує потенціал підприємства в отриманні прибутку. Використовуючи чужі гроші нарощується власний капітал підприємства в результаті зростання прибутку.

Вибираючи джерела зовнішнього фінансування, необхідно порівнювати розміри витрат при отриманні фінансових ресурсів з альтернативних джерел. Головним тут є рівень процентної ставки і терміни виплати за борговими зобов'язаннями, а також і інші можливі умови, які визначаються з потенційними інвесторами і кредиторами. Критеріями вибору джерел позикового фінансування можуть виступати ймовірні обмеження надходження грошей, ризик переходу контролю за підприємством до зовнішніх джерел фінансування, а також інші причини, які можуть вплинути на зміну поведінки інвесторів і кредиторів.

Виходячи з усього вищезазначеного можна зробити висновок, що у організацій і підприємств існує два основних джерела формування фінансових ресурсів - це власні і позикові кошти.

1.3 Методи управління фінансовими ресурсами

Питання про ефективність використання фінансових ресурсів підприємства в наші дні є актуальним, адже від правильності формування та використання фінансових ресурсів залежить фінансовий стан підприємства та його прибутковість. Основною метою оцінки ефективності використання

фінансових ресурсів підприємства є виявлення проблем для подальшої розробки заходів щодо їх усунення та підвищення ефективності роботи організації.

Фінансові ресурси підприємства можна проаналізувати за двома параметрами – формування та використання, кожний із цих параметрів має свої критерії оцінювання.

Формування фінансових ресурсів має за мету забезпечити організацію необхідним обсягом грошових коштів для здійснення господарської діяльності, а також мінімізацію їх вартості і оптимізацію структури для підтримки фінансової стійкості. Аналіз показників фінансової стійкості, а також складу та структури балансу підприємства описують формування ресурсів підприємства та характеризують загальний фінансовий стан.

Використання фінансових ресурсів направлене на їх раціональне розміщення з метою збільшення прибутковості та платоспроможності компанії. Завданням управління грошовим обігом є регулювання трансформації фінансових ресурсів з товарної форми в грошову і навпаки таким чином, щоб для виконання фінансових обов'язків грошові кошти були наявні в потрібний момент. Таким чином, для того щоб комплексно оцінити ефективність використання фінансових ресурсів організації, необхідно оцінити показники, що характеризують ефективність обороту і використання фінансових ресурсів на кожній стадії їх руху.

Для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства використовується система показників, що характеризує ліквідність балансу, рентабельність та ділову активність підприємства.

Ліквідність – це властивість активів бути швидко конвертованими у грошові кошти за ціною, близькою до ринкової [19, с. 40]. Чим легше і швидше можна обміняти актив з урахуванням його повної вартості, тим більш ліквідним він є.

Ліквідність балансу – це ступінь покриття зобов'язань підприємства активами, термін перетворення яких в грошові кошти відповідає терміну

погашення зобов'язань [48 с. 76]. Від ступеня ліквідності балансу залежить платоспроможність підприємства. Основна ознака ліквідності - формальне перевищення вартості оборотних активів над короткостроковими пасивами. І чим більше це перевищення, тим сприятливіший фінансовий стан має підприємство з позиції ліквідності.

Актуальність визначення ліквідності набуває особливого значення в умовах економічної нестабільності. Тут постає питання чи достатньо у підприємства коштів для покриття його заборгованості. Така ж проблема виникає, коли необхідно визначити, чи достатньо у підприємства коштів для розрахунків з кредиторами, тобто здатність погасити заборгованість наявними засобами. В даному випадку, кажучи про ліквідність, мається на увазі платоспроможність підприємства, основними ознаками якої є наявність у достатньому обсязі грошових коштів та відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні статей активу, що згруповані за ознакою ліквідності та розташовані у порядку її спадання, зі статтями пасиву, що згруповані за ознакою строковості та розміщені в порядку збільшення термінів погашення зобов'язань. Для визначення ліквідності балансу групи активів і пасивів зіставляють між собою [48, с. 110].

Залежно від ступеня ліквідності активи підприємства розділяються на такі групи:

A1 – високоліквідні – «грошові кошти і поточні фінансові інвестиції»;

A2 – швидколіквідні – уся дебіторська заборгованість, що буде погашена за умовами договорів;

A3 – повільноліквідні – запаси, поточні біологічні активи, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів;

A4 – важколіквідні необоротні активи та необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття.

Пасиви балансу групуються за терміновістю їхньої оплати:

П1 – найтерміновіші – поточна кредиторська заборгованість;

П2 – короткострокові – короткострокові кредити банків;

П3 – довгострокові – довгострокові зобов'язання і забезпечення;

П4 – постійні – зобов'язання перед власниками, формування власного капіталу та зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття.

Баланс визнається абсолютно ліквідним у випадках, якщо виконуються усі нерівності:

$$A1 \geq П1, A2 \geq П2, A3 \geq П3, A4 < П4 \quad (1.1)$$

В якості важливого інструментарію аналізу діяльності в зарубіжній і вітчизняній фінансовій науці розроблена ціла система фінансових коефіцієнтів, значення яких визначається можливістю зіставлення отриманих результатів з існуючими загальноприйнятими стандартними нормами, теоретичними граничними значеннями, усередненими галузевими коефіцієнтами, а також із застосовуваними в країні або в конкретній фірмі показниками аналізу фінансової звітності. Фінансові коефіцієнти мають особливе значення ще й тому, що є основою для оцінки діяльності зовнішніми по відношенню до підприємства суб'єктами: банками, потенційними інвесторами, державними органами управління, замовниками.

В ході аналізу розраховуються наступні коефіцієнти ліквідності і платоспроможності, представлені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Коефіцієнти ліквідності та платоспроможності

Показник	Формула	Характеристика
Коефіцієнти ліквідності		
Коефіцієнт поточної ліквідності	$K_{пл} = \frac{OA}{ПЗ}$	Характеризує здатність компанії погашати поточні зобов'язання (ПЗ) за рахунок оборотних активів (OA).
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{ал} = \frac{ГК + КФВ}{ПЗ}$	Характеризує здатність компанії погашати поточні зобов'язання за рахунок грошових коштів (ГК) і короткострокових фінансових вкладень (КФВ)
Коефіцієнт критичної ліквідності	$K_{ал} = \frac{ГК + КФВ + ДЗ}{ПЗ}$	Показує, яка частина короткострокових зобов'язань організації може бути негайно погашена за рахунок грошових коштів, коштів у короткострокових цінних паперах, а також надходжень по розрахунках

Продовження таблиці 1.2

Коефіцієнти платоспроможності		
Рівень платоспроможності	$РП = ПЗ - ПЗ$	Показує на скільки платіжні засоби (ПЗ) покривають поточні зобов'язання
Коефіцієнт поточної платоспроможності	$K_{пп} = \frac{ПЗ_{сер}}{ПЗ}$	Показує ступінь покриття кредиторської заборгованості (КЗ) платіжними засобами
Коефіцієнт поточної платіжної готовності	$K_{ппг} = \frac{ДС}{КЗ - ДЗ}$	Показує можливість своєчасного погашення кредиторської заборгованості, причому виходить з того, що спочатку кредиторська заборгованість покривається дебіторською (ДЗ), а в недостатній її частині грошовими коштами.

Джерело: [15; 48]

Аналіз фінансової стійкості починається з показників, що відображають сутність стійкості фінансового стану. З огляду на те, що довгострокові і середньострокові кредити і позикові кошти спрямовують переважно на придбання основних засобів і капітальні вкладення, для виконання умови платоспроможності підприємства необхідно обмежити запаси і витрати величиною власних оборотних коштів.

Відповідно з показником забезпеченості запасів і витрат власними і позиковими джерелами виділяються наступні типи фінансової стійкості:

абсолютна стійкість фінансового стану – власні оборотні кошти забезпечують запаси і витрати;

нормально стійкий фінансовий стан – запаси і витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами;

нестійкий фінансовий стан – запаси і витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат. Фінансова стійкість вважається допустимою, якщо величина залучених для формування запасів і витрат короткострокових

кредитів і позикових коштів не перевищує сумарної вартості найбільш ліквідної частини запасів і витрат;

кризовий фінансовий стан, при якому підприємство знаходиться на межі банкрутства, тобто характеризується ситуацією, коли запаси і витрати не забезпечуються джерелами їх формування, підприємство має кредити і позики, не погашені в строк, а також прострочену кредиторську і дебіторську заборгованість.

Важливі аспекти фінансової стійкості підприємства можуть бути охарактеризовані наступними показниками (табл. 1.2)

Таблиця 1.2

Коефіцієнти фінансової стійкості

Показник	Формула	Характеристика
Коефіцієнт фінансової автономії	$K_{\text{фа}} = \frac{\text{ВК}}{\text{ВБ}}$	Показує питому вагу власного капіталу (ВК) в загальній валюті балансу (ВБ)
Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{\text{фз}} = \frac{\text{ПК}}{\text{ВБ}}$	Показує частку позикового капіталу (ПК) в загальній валюті балансу
Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	$K_{\text{фн}} = \frac{\text{ВК} + \text{ДЗ}}{\text{ВБ}}$	Показує відношення власного і довгострокового позикового капіталу (ДЗ) до загальної валюти балансу
Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом	$K_{\text{покр}} = \frac{\text{ВК}}{\text{ПК}}$	Відношення власного капіталу до позикового
Коефіцієнт фінансового левириджу	$K_{\text{фл}} = \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}}$	Відношення позикового капіталу до власного
Коефіцієнт фінансування	$K_{\text{ф}} = \frac{\text{ВК}}{\text{ПК}}$	Відношення власного капіталу до короткострокових зобов'язань.

Джерело: [48]

Одним з етапів є аналіз ділової активності. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки різноманітних фінансових коефіцієнтів оборотності (табл. 1.3).

Показники ділової активності

Показник	Формула	Характеристика
Коефіцієнти оборотності	$K_{об} = \frac{B}{A}$	Показує скільки оборотів здійснили активи або їх джерела
Тривалість обороту в днях	$\Pi = \frac{T}{K_{об}}$	Характеризує період часу
Відносна економія (перевитрата)	$\pm E = (\Pi_1 - \Pi_2) \times \frac{B_1}{T}$	Характеризує позитивну (негативну) динаміку коштів, в результаті прискорення (уповільнення) оборотності

Джерело: [15; 48]

Таким чином, фінансовий стан є основою економічної діяльності підприємства. Для стійкого положення в ринковій економіці важливо вміти управляти фінансами, знати, яка повинна бути структура капіталу по складу і джерелах утворення, мати уявлення про такі поняття, як ринкова економіка, ділова активність, ліквідність платоспроможність, фінансова стійкість, рентабельність та методологія їх аналізу. Слід зазначити, що об'єктивне вирішення цих проблем лежить в основі аналізу та оцінки фінансового стану організації. Показники, розраховані індивідуально для кожного підприємства на основі його балансових даних, дають максимально реальну оцінку платоспроможності та фінансової стійкості з точки зору їх відповідності нормативним значенням для підприємства, з урахуванням необхідної величини даних показників на перспективу і способи досягнення кінцевих результатів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПРАТ «МИРОНІВСЬКИЙ ХЛІБОПРОДУКТ»

2.1 Фінансова-економічна характеристика ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»

ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» – одна з провідних агропромислових компаній України. Основною діяльністю групи, є розведення птиці, виробництво та продаж продуктів з м'яса курки – переважно під маркою «Наша ряба», яка за останні 9 років досягла рівня 97% упізнаваності бренда серед споживачів і суттєво обігнала найближчих конкурентів [28].

Стратегія ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» – це збереження своєї позиції лідера агропромислового ринку України, шляхом розширення свого бізнесу з виробництва курятини і вирощуванню зернових, а також подальшого посилення вертикальної інтеграції [28].

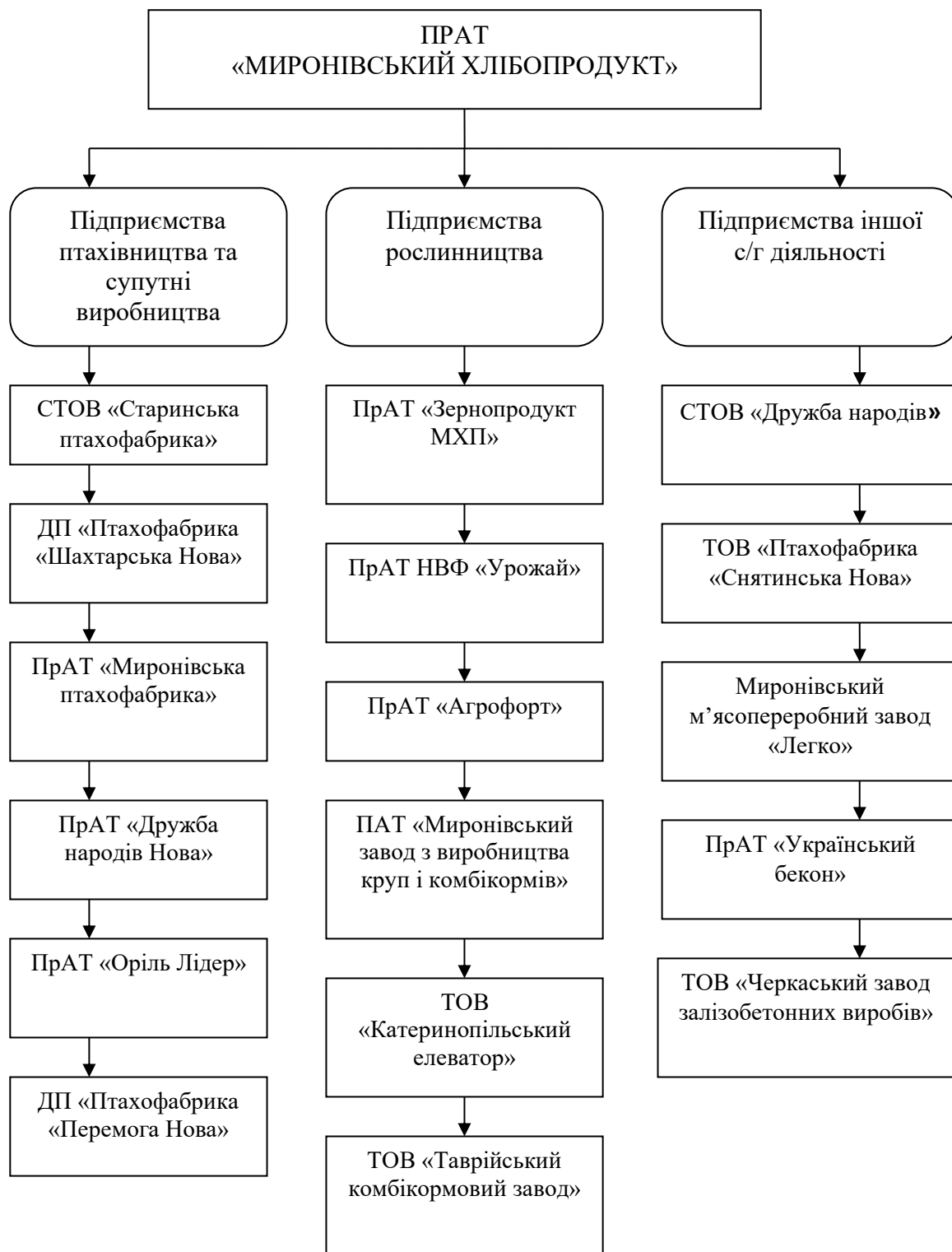
ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» має у своїй власності підприємства, які поділяються за сферою своєї діяльності на три групи.

Організаційно-технологічна структура ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» є досить складною через ряд деяких характеристик і відображена на рис. 2.1.

Отже, як видно з рис. 2.1 у ПАТ «Миронівський хлібопродукт» три основних напрямки діяльності [28]:

- птахівництво і супутні виробництва (виробництво охолодженої курятини, продуктів швидкого приготування, соняшникової олії);
- рослинництво (вирощування кукурудзи, соняшника, пшениці, ріпаку);

інші сільськогосподарські операції (виготовлення свіжої яловичини преміум класу, фуа-гра, ковбасних виробів і копченини, фруктів).

Рис. 2.1. Організаційно-технологічна структура ПАТ «Миронівський хлібопродукт»

Птахівництво. Застосовуючи модель вертикальної інтеграції бізнесу, ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» є одним з найконкурентоздатніших

підприємств не лише в Україні, але й у світі, що займаються розведенням і переробкою м'яса птиці.

Рослинництво. Діяльність сегменту «рослинництво» спрямована на обробку сільськогосподарських земель, виробництво зернових і олійних культур для власних потреб компанії та на продаж. Станом на 01.01.2023 ПАТ «Миронівський хлібопродукт» культивує 280 тис. гектарів родючого чорнозему і вирощує кукурудзу, соняшник, пшеницю та ріпак. Кукурудза й насіння соняшника використовуються на комбікормових заводах, пшениця та ріпак продаються третім особам.

Сегмент інших видів сільськогосподарської діяльності включає виробництво та продаж ковбас і копченини (підприємства «Дружба народів» і «Український бекон», гусячого м'яса й фуа-гра («Снятинська птахофабрика»), фруктів та інших агропромислових продуктів.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» представимо у вигляді табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Основні фінансово-економічні показники діяльності ПрАТ
«Миронівський хлібопродукт» за період 2021-2023 рр., тис. грн**

Показники	Період			Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023	+/-	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	45996975	46072255	51298072	+5301097	11,5
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	38956241	39095966	43497444	+4541203	11,6
Валовий прибуток (збиток), тис. грн	7040734	6976289	7800628	+759894	10,7
Інші операційні доходи, тис. грн	284238	52236	541469	+257231	90,4
Адміністративні витрати, тис. грн	3083009	2299167	3451293	+368284	11,9
Витрати на збут, тис. грн	4827779	3467982	4552283	-275496	-5,7
Інші операційні витрати, тис. грн	248316	1483854	966350	+718034	289,1
Фінансовий результат від операційної діяльності, прибуток (збиток) тис. грн	-1626153	-452678	-801673	+824480	-50,7
Чистий фінансовий результат, тис. грн	-1626152	-423136	-747096	+879056	-54,0

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Аналізуючи дані табл. 2.1, варто відмітити, що чистий дохід від реалізації продукції у 2023 році збільшився на 11,5%. Валовий прибуток у 2023 році склав 7800628 тис. грн., що на 11,6% більше, ніж у 2021 році. Адміністративні витрати у 2023 р. зросли на 11,9% і на кінець періоду склали 3451293 тис. грн.

Натомість витрати на збут у 2023 році склали 4552283 тис. грн., що на 275496 тис. грн. менше ніж у 2021 році. Внаслідок продовження агресивного вторгнення росії, фінансовий результат у 2023 р. покращився, однак, залишався усе ще від'ємним, -801673 тис. грн. відтак, чистий збиток ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» у 2023 р. становив -747096 тис. грн.

Проведемо аналіз майнового стану ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за період 2021-20232 рр. Структурному аналізу майнового стану підприємства передуює загальна оцінка динаміки валюти балансу, отримана шляхом співставлення темпів приросту активів з темпами приросту фінансових результатів (наприклад, чистого доходу від реалізації продукції). Співставлення темпів приросту оформляється у вигляді табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки валюти балансу ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за 2021-2023 рр.

Показник	Період			Відхилення 2022 р. до 2020	
	2021	2022	2023	+/-	%
Вартість активів підприємства	34452069	32549331	46625668	+12173599	35,3
Чистий дохід від реалізації	45996975	46072255	51298072	+5301097	11,5
Фінансовий результат до оподаткування	-1626152	-423136	-747096	+879056	-54,0

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Із даних табл. 2.2 можна зробити висновок, що вартість активів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за період 2021-2023 рр. збільшилася на 12173599 тис. грн. (з 34452069 тис. грн. у 2021 р. до 46625668 тис. грн. у 2023 р.). За досліджуваний період спостерігається зростання чистого доходу від реалізації на 11,5%, що дозволило покращити результати діяльності до

оподаткування за 2021-2023 рр. на 879056 тис. грн до значення -747096 тис грн, а це є свідченням покращення ефективності господарської діяльності навіть не дивлячись на воєнні дії.

Для характеристики інтенсивності використання капіталу розраховується коефіцієнт його оборотності (відношення виручки від реалізації продукції, робіт і послуг до середньорічної вартості капіталу).

Оскільки оборотність капіталу тісно пов'язана з його рентабельністю і виступає одним з найважливіших показників, що характеризують інтенсивність використання засобів підприємства та його ділову активність, в процесі аналізу необхідно більш детально вивчити показники оборотності капіталу і встановити, на яких стадіях кругообігу відбулося уповільнення або прискорення руху коштів. Проаналізуємо значення показників ділової активності обраного підприємства в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

**Показники ділової активності ПрАТ «Миронівський
хлібопродукт» за 2021-2023 рр.**

Показник	Роки			Відхилення 2023р. до 2021, +/-
	2021	2022	2023	
Коефіцієнт оборотності активів	1,33	1,41	1,10	-1,23
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,82	4,03	2,64	-0,18
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,71	2,89	2,12	+0,41
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	211	124	169	-42
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	127	89	136	+9

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Проаналізувавши дані, наведені в табл. 2.9, можна зробити висновки про ділову активність ПрАТ «Миронівський хлібопродукт». Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» склав 2,12 що на 0,41 більше значення оборотності активів у 2021 р. Щодо

кредиторської заборгованості, то вона зменшилася 0,18 і на кінець періоду склала 2,1.

Таким чином, діяльність ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» залишалася у 2021-2023 рр. неефективною та нерентабельною, про що свідчать розраховані показники.

2.2 Моніторинг структури та динаміки формування фінансових ресурсів досліджуваного підприємства

Беручи до уваги те, що обсяги та склад джерел фінансування діяльності підприємства відображаються в пасивах його балансу, цей тематичний аналіз щодо об'єкта вивчення – ПрАТ «Миронівський хлібопродукт», розпочнемо з дослідження саме цього інформаційного джерела. Відомості, які наводяться в пасиві балансу, дозволяють визначити, які зміни відбулися в структурі власного і позикового капіталу, скільки залучено в оборот підприємства довгострокових і короткострокових позикових коштів, іншими словами пасив показує результат акумуляції коштів, джерела їх утворення, розмір боргів, які підприємство має бути спроможне своєчасно виконати.

Важливість проведення зазначеного напрямку аналізу обумовлена ще й впливом фінансової структури на фінансовий стан підприємства та його важливі характеристики, такі як: фінансова стійкість, ліквідність та платоспроможність.

Проведемо аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за 2021-2023 рр. наведені у табл. 2.4.

Головна мета даного аналізу полягає у тому, щоб дати оцінку абсолютним і відносним змінам за визначений період і дати оцінку цим змінам.

Аналіз табл. 2.5 показав нестійку тенденцію усіх показників. Так, нерозподілений збиток скоротився у 2023 р. на 40% і склав -16121347 тис. грн. це відбулося за рахунок зростання довгострокових кредитів банків, сума яких за 2021-2023 рр. зросла на 657857 тис. грн і на кінець періоду складала 987549 тис. грн.

Від'ємне значення показника – це несприятливе явище, яке свідчить, що зменшення власного капіталу суб'єкта господарювання відбувається через неефективну роботу менеджменту. Напрямок тенденції був таким же як і роком раніше. Тому можемо стверджувати, що менеджмент не здатний виконувати поставлені перед ним завдання і досягати цілей зростання добробуту інвесторів.

Таблиця 2.4

Аналіз складових фінансових ресурсів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за 2021-2023 рр.

Показники	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021	
				+/-	у %
1. Власний капітал					
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	786928	786928	786928	0	0
1.2. Додатковий вкладений капітал	508	508	508	0	0
1.3. Нерозподілений збиток	-16189165	-16139115	-16121347	+67818	-0,4
2. Довгострокові зобов'язання					
2.1 Довгострокові кредити банків	329692	325969	987549	+657857	199,5
2.2 Інші довгострокові зобов'язання	8868397	4119410	847540	-8020857	-90,4
3. Поточні зобов'язання					
3.1. Короткострокові кредити	0	1314918	929420	+929420	0
3.2. Кредиторська заборгованість	22722856	13520826	20488599	-2234257	-9,8
3.3. Поточні забезпечення	117365	0	0	-117365	-100
3.4. Інші поточні зобов'язання	12106946	19603366	30496161	+18389215	151,8

Непокритий збиток представляє собою «хвору» статтю бухгалтерського балансу, наявність якої загрожує для ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» наступними наслідками:

по-перше, цей показник є маркером незадовільного фінансового стану підприємства для кредитних організацій і інвесторів;

по-друге, непокритий збиток свідчить про недостатньо ефективне фінансове управління в організації;

по-третє, наявність збитку негативно позначається на ринковій вартості компанії.

Протягом 2021-2023 рр. сума зареєстрованого (пайового) капіталу становила 786928 тис. грн.

Натомість інші довгострокові зобов'язання скоротилися на 90,4% і на кінець 2023 р. склали 847540 тис. грн. Зменшення довгострокових зобов'язань говорить про погашення заборгованості перед банками. Короткострокові кредити зросли на 929420 тис. грн у 2023 р., а також інші поточні зобов'язання на 18389215 тис. грн.

Щодо кредиторської заборгованості то вона скоротилася з 22722856 тис. грн у 2021 р. до 20488599 тис. грн у 2024 р. Це говорить про скорочення термінових боргів. З одного боку це сприяє зростанню ліквідності організації, але з іншого – зменшення суми кредиторської заборгованості веде до скорочення власного оборотного капіталу і зниження фінансової стійкості організації. Адже, дана характеристика фінансового стану визначається розміром довгострокових пасивів, до складу яких включаються не лише власні кошти, а й позикові, що залучаються на довгостроковій основі.

Присутність у структурі капіталу короткострокових кредитів і позик при одночасному скороченні кредиторської заборгованості свідчить, що підприємство надає перевагу дешевим джерелам фінансування, що (за умов збиткової діяльності) є позитивною тенденцією.

Загальну динаміку фінансових ресурсів представимо у вигляді табл. 2.5.

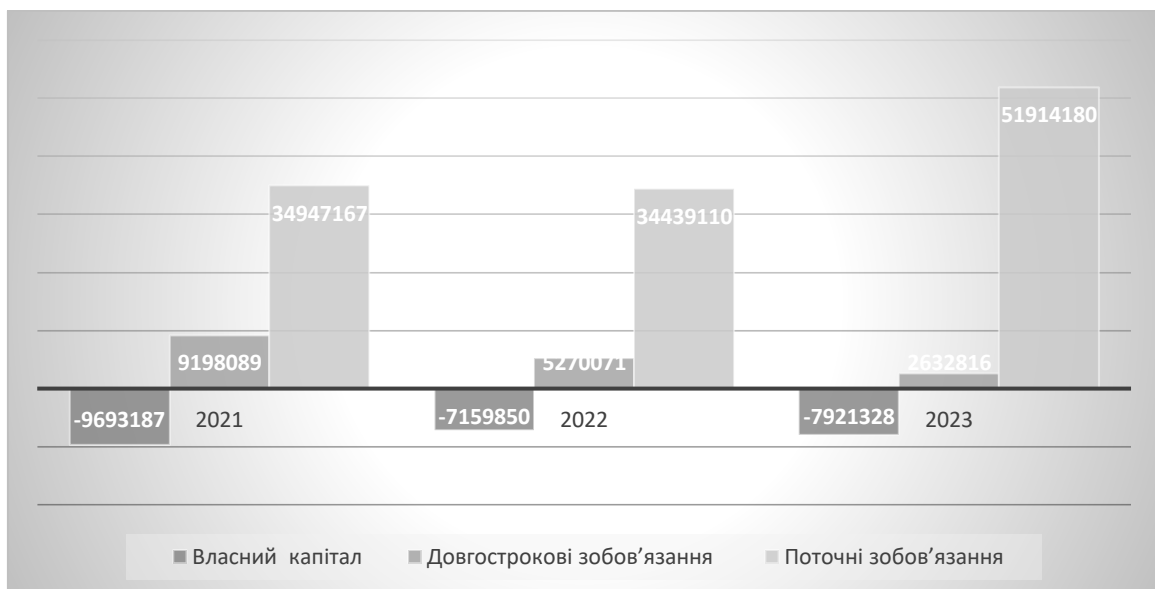
**Динаміка фінансових ресурсів ПрАТ «Миронівський
хлібопродукт» за 2021-2023 рр.**

Показники	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021	
				+/-	у %
Власний капітал, всього	-9693187	-7159850	-7921328	+1771859	-18,2
Довгострокові зобов'язання	9198089	5270071	2632816	-6565273	-71,3
Поточні зобов'язання, всього	34947167	34439110	51914180	+16967013	48,5
Разом	34452069	32549331	46625668	+12173599	35,3

Джерело: складено за матеріалами підприємства

У загальному, динаміка фінансових ресурсів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» у 2021-2023 рр. мала позитивну динаміку, зокрема, власний капітал збільшився на 1771859 тис. грн і на кінець періоду складав -7921328 тис. грн. Скоротилися довгострокові зобов'язання з 9198089 тис. грн у 2021 р. до 2632816 тис. грн у 2023 р. Натомість поточні зобов'язання зросли на 35,3% і у 2023 р. склали 46625668 тис. грн.

Для більшої наочності, динаміку фінансових ресурсів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» представимо у вигляді рис. 2.2.

Рис. 2.2. Динаміка фінансових ресурсів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за 2021-2023 рр.

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Важливе місце при аналізі фінансових ресурсів належить вертикальний аналіз. На відміну від горизонтального, при якому проводиться розрахунок абсолютних показників, вертикальний аналіз показує структуру засобів підприємства і їх джерел, а також дозволяє перейти до відносних оцінок.

Вертикальний аналіз передбачає вивчення співвідношення розділів і статей балансу, тобто їх структуру. Він проводиться за допомогою аналітичної таблиці і передбачає вивчення зміни питомої ваги статей активу і пасиву балансу з метою прогнозування зміни їх структури.

У процесі нашого дослідження варто виокремити три основні характеристики вертикального аналізу:

- проведення вертикального аналізу на підприємстві дозволяє виявити основні тенденції та зміни в його діяльності;
- інфляція призводить до отримання недостовірних показників фінансової звітності, і тим самим ускладнює їх порівняння в динаміці. Цей негативний процес допомагають згладити відносні показники вертикального аналізу;
- відносні показники дозволяють провести порівняльний аналіз підприємств із аналогічним виробництвом та специфікацією діяльності. Особливу увагу під час проведення аналізу варто звернути на елементи з максимальною питомою вагою, оскільки саме ці елементи вказують на проблеми підприємства.

Вертикальний аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за 2021-2023 рр. проведемо за допомогою табл. 2.6.

Дані табл. 2.6 свідчать, що в структурі фінансових ресурсів найбільшу частку займає кредиторська заборгованість. Її питома вага за період 2021-2023 рр. зменшилася на 65,9% до 43,9%. Разом із тим, частка інших поточних зобов'язань зросла на 30,4% і на кінець 2023 р. склала 65,5%.

Таблиця 2.6

**Вертикальний аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Миронівський
хлібопродукт» за 2021-2023 рр.,%**

Показники	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021, (+, -)
1. Власний капітал				
1.1. Зареєстрований капітал	2,2	2,4	1,6	-0,6
1.2. Додатковий вкладений капітал	0,0	0,0	0,0	0,0
1.3. Нерозподілений прибуток	30,3	-24,3	-18,5	-48,8
2. Довгострокові зобов'язання				
2.1 Довгострокові кредити банків	0,9	1,0	2,1	+1,2
2.2 Інші довгострокові зобов'язання	25,7	15,1	3,4	22,3
3. Поточні зобов'язання,				
3.1. Короткострокові кредити	0	4,0	1,9	+1,9
3.2. Кредиторська заборгованість	65,9	41,5	43,9	-22,0
3.3. Поточні забезпечення	0,3	0	0	-0,3
3.4. Інші поточні зобов'язання	35,1	60,3	65,5	+30,4

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Питома вага інших довгострокових зобов'язань та забезпечень станом на 2023 р. дорівнює 3,4% , що на 22,3% менше, аніж у 2021 р., коли значення даного показника складало 25,7%.

Загальну структуру фінансових ресурсів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за 2021-2023 рр. відображено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Структура фінансових ресурсів ПрАТ «Миронівський
хлібопродукт» за 2021-2023 рр.**

Показники	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021, (+, -)
1. Власний капітал, всього	-28,1	-21,9	-16,9	+11,2
2. Довгострокові зобов'язання	26,6	16,1	5,6	-21,0
3. Поточні зобов'язання, всього	101,5	105,8	111,3	+9,8
Разом	100	100	100	-

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Отже, показники подані у табл. 2.8 вказують на недостатність фінансових ресурсів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» упродовж трирічного періоду. Від'ємний власний капітал – це показник того, що компанія працює зі збитками, а все її майно формується тільки за рахунок позикового капіталу. Такий стан справ може привести до серйозних фінансових проблем.

2.3 Оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»

Платоспроможною є організація, яка має можливість без порушень договірних умов виконувати графік погашення заборгованості перед своїми кредиторами. А основними ознаками платоспроможності є: наявність в достатньому обсязі коштів на розрахунковому рахунку і відсутність простроченої кредиторської заборгованості. Підприємство вважається платоспроможним, якщо у нього немає простроченої заборгованості постачальникам, за банківськими позичками та інших розрахунках

Ліквідність – це ступінь покриття зобов'язань підприємства активами, термін перетворення яких в грошові кошти відповідає терміну погашення зобов'язань. Від ступеня ліквідності балансу залежить платоспроможність підприємства. Основна ознака ліквідності – формальне перевищення вартості оборотних активів над короткостроковими пасивами. І чим більше це перевищення, тим сприятливіший фінансовий стан має підприємство з позиції ліквідності.

Для проведення аналізу ліквідності балансу підприємства статті активів групують за ступенем ліквідності – від тих, що найбільш швидко перетворюються в гроші до тих, що найменш швидко. Пасиви ж групують по терміновості оплати зобов'язань.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються наступні співвідношення: $A1 \geq P1$, $A2 \geq P2$, $A3 \geq P3$, $A4 \leq P4$

Сформуємо групи активів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за рівнем ліквідності активів (табл. 2.8).

Аналізуючи дані, наведені в табл. 2.8, можна зробити висновки про склад активів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за ознакою ліквідності. Так, найбільшу частку у структурі активів у 2020-2022 рр. займають важколіквідні активи (А4). Протягом аналізованих років вони склали найбільшу частину активів. Порівняння відповідних статей активу з відповідними статтями пасиву дає можливість визначити рівень ліквідності балансу підприємства, тому згрупуємо пасиви, об'єднаними за термінами їхнього погашення

Таблиця 2.8

**Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»
за 2021-2023 рр., тис. грн.**

Активи	2021	2022	2023	Пасиви	2021	2022	2023	Надлишок(+), нестача (-) платіжних коштів у		
								2021	2022	2023
Найбільш ліквідні (А1)	18001789	13121828	19814542	Найбільш термінові зобов'язання (П1)	12224311	20918284	31425580	-	-	-
Середньо ліквідні (А2)	1861376	1300032	3817258	Короткострокові кредити банків і позики (П2)	22722856	13520826	20488599	-	-	-
Низько ліквідні (А3)	495513	500040	1353719	Довгострокові зобов'язання (П3)	9198089	5270071	2632816	-	-	-

Важко ліквідні (А4)	14093391	17627431	21640149	Постійні пасиви (П4)	-9693187	-7159850	-7921328	+	+	+
Баланс	34452069	32549331	46625668	Баланс	34452069	32549331	46625668			

Продовження таблиці 2.8

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Найбільшу частину у складі пасивів підприємства займають короткострокові кредити банків та позики (П2), абсолютне значення яких значно зросло протягом аналізованих 2020-2022 рр.

Причиною такої тенденції є збільшення позикового капіталу. В нашому випадку це може свідчити є довгострокові зобов'язання і забезпечення у своїй діяльності.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що баланс підприємства не можна вважати абсолютно ліквідним, бо перша, друга та третя нерівності не виконуються

Виходячи з даної таблиці, можна сказати, що невиконання першого зіставлення свідчить про неплатоспроможність організації на момент складання балансу. У ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» недостатньо для покриття найбільш термінових зобов'язань абсолютно і найбільш ліквідних активів.

Для даного аналізу також необхідним буде визначення ліквідності підприємства. Показники ліквідності представимо у вигляді табл. 2.9.

Аналіз даних табл. 2.9, дозволяє зробити наступні висновки.

Коефіцієнт поточної ліквідності відображає спроможність підприємства погашати поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів. За досліджуваній період бачимо, що даний коефіцієнт зменшився до рівня 0,48 і

вказує, що поточні активи не в достатній мірі забезпечують короткострокові зобов'язання.

Таблиця 2.9

**Показники ліквідності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»
за 2021-2023 рр.**

Показник	Період			Відхилення 2023 р. до 2021, +/-
	2021	2022	2023	
Коефіцієнт поточної ліквідності (Коефіцієнт покриття)	0,58	0,43	0,48	-0,10
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,56	0,41	0,45	-0,11
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,04	0,04	0,06	+0,02
Власний оборотний капітал, тис. грн	-23786578	-24787281	-29561477	-5774899

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Коефіцієнт швидкої ліквідності вказує на те, що ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» ще володіє достатніми платіжними можливостями за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами, проте, у порівнянні з 2021 р. він зменшився з 0,56 у 2021 р. до 0,45 у 2023 р.

Про неспроможність підприємства негайно відповідати по своїм короткостроковим зобов'язанням свідчить *коефіцієнт абсолютної ліквідності*, який протягом останніх років не відповідав своєму нормативному значенню, рекомендована нижня межа якого складає 0,2. Іншими словами, ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» необхідно застосувати заходи для підвищення абсолютної ліквідності та покращення власної платоспроможності.

Чистий оборотний капітал необхідний для підтримки фінансової стійкості. За період 2021-2023 рр. має від'ємне значення, що вказує на неспроможність ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» своєчасно погасити короткострокові зобов'язання.

Основною метою управління фінансовим потенціалом підприємства, що здійснюється в рамках фінансового менеджменту, є забезпечення ефективного функціонування підприємства за допомогою впливу на його фінансові

ресурси. Однією з таких характеристик фінансової стійкості вважається рівень покриття запасів та витрат за рахунок різних джерел фінансування. Порушення співвідношення величини джерел фінансування і обсягу оборотних коштів свідчить про втрату рівня фінансової стійкості.

Оцінку фінансової стійкості ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за період 2021-2023 рр., визначення типу фінансової стійкості наведено в табл. 2.11.

Абсолютні показники фінансової стійкості дають інформацію про забезпечення запасів та витрат джерелами фінансування: власним оборотним капіталом, функціонуючим капіталом та загальними джерелами фінансування. З отриманих результатів аналізу можна зробити висновок тому, що у період з 2021 р. по 2023 р. підприємство ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» мало нестійкий фінансовий стан: власних оборотних коштів не вистачало для фінансування поточної діяльності, але в такому разі було ще можливе відновлення його платоспроможності.

У 2023 р. фінансова стійкість знизилася: підприємство набуло кризового фінансового становища. Запаси та витрати не покривалися за допомогою власного оборотного та функціонуючого капіталів, а значить ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» перебувало на межі банкрутства.

Таблиця 2.10

**Оцінка фінансової стійкості ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»
за період 2021-2023 рр., тис. грн**

Показник	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023	+/-	%
Власні оборотні кошти	-23786578	-24787281	-29561477	-5774899	24,2
Довгострокові зобов'язання	9198089	5270071	2632816	-6565273	-71,3
Короткострокові кредити	0	1314918	929420	+929420	0
Запаси	495513	500040	1353719	+858206	173,1
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	-14588489	-30057352	-26928661	-12340172	84,5
Загальна величина джерел формування запасів	-14588489	-28742434	-25999241	-11410752	78,2

Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	-24282091	-25287321	-30915196	-6633105	27,3
Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових коштів формування запасів і витрат	-15084002	-30557392	-28282380	-13198378	87,4
Надлишок (+) або нестача (-) загальної суми основних джерел для формування запасів і витрат	-15084002	-29242474	-27352960	-12268958	81,3
Трьохкомпонентний показник	{0,0,0}	{0,0,0}	{0,0,0}	-	

Джерело: складено за матеріалам підприємства

Фінансова стійкість підприємства оцінюється також за допомогою системи відносних показників (фінансових коефіцієнтів) (табл. 2.11).

Розрахунки, проведені у табл. 2.12 вказують про нестабільний фінансовий стан ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» у 2023р.

В умовах сучасних ринкових відносин одними з найбільш важливих показників є прибуток і рентабельність. Досягнення даних показників до високого рівня сприяє ретельному економічному дослідженню формування фінансових результатів життєдіяльності підприємства.

Таблиця 2.11

**Динаміка показників, що характеризують фінансову стійкість
ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» у 2021-2023 рр.**

Фінансовий показник (коефіцієнт)	Роки			Відхилення , %
	2021	2022	2023	
Коефіцієнт маневреності капіталу	2,45	3,46	3,73	-1,28
Коефіцієнт фінансової незалежності «автономії»	-0,28	-0,21	-0,16	+0,6
Коефіцієнт фінансової стабільності	-0,21	-0,18	-0,14	+0,07
Коефіцієнт забезпечення власними коштами	-1,16	-1,66	-1,18	+0,02

Джерело: складено за матеріалами підприємства

На сьогоднішній день єдиної загальноприйнятої методики оцінки співвідношення і ефективності використання власного і позикового капіталу не існує.

Проведемо дослідження комплексу показників, розглядаючи при цьому капітал як: основний фактор виробництва; фінансовий ресурс, що приносить

дохід; головне джерело формування добробуту його власників; головний вимірвач ринкової вартості підприємства.

Такий аналіз необхідно почати вивченням показників, що характеризують процес формування кінцевих фінансових результатів діяльності підприємства. Порівняльний аналітичний звіт про фінансові результати за 2020 – 2022 рр. представлено в табл. 2.11.

Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, результативність основного виду діяльності, прибутковість різних напрямів діяльності, використання ресурсів тощо. Вони повніше, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, оскільки їх величина показує співвідношення ефекту з готівкою чи використаними ресурсами.

Розрахуємо показники прибутку і рентабельність діяльності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» на основі звітності (табл. 2.12).

Показник, який показує яку частину виручки підприємства складає прибуток, характеризує рентабельність продажів. Розрахунки табл. 2.11 свідчать, що рентабельність продажу за період 2021-2023 рр. зросла і на кінець 2023 р. склала -1,-45%.

Таблиця 2.12

Показники рентабельності діяльності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за 2021-2023 рр.

Показник	Роки			Відхилення, +/-
	2021	2022	2023	
Чиста дохід від реалізації продукції, тис грн	45996975	46072255	51298072	+5301097
Валовий прибуток, тис. грн	7040734	6976289	7800628	+759894
Чистий прибуток, тис. грн	-1626152	-423136	-747096	+879056
Рентабельність продажу, %	-3,5	-0,9	-1,4	+2,1
Середньорічна вартість активів, тис. грн	34452069	32549331	46625668	+12173599
Рентабельність активів, %	-4,7	-1,2	-1,6	+3,1
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	-9693187	-7159850	-7921328	+1771859
Рентабельність власного капіталу, %	16,7	5,9	9,4	7,3

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Рентабельність активів склала в 2023 р. -1,6 а це на 3,1% вище, ніж у 2021 р., коли величина даного показника склала -4,7%. Таке збільшення рівня рентабельності активів свідчить про вивільнення активів та про зростаючий попит на продукцію підприємства.

Відповідно до розрахунків, рентабельність власного капіталу в 2021 р. складає 16,7%, у 2022 р. – 5,9%, у 2023 р. – 9,4%. За досліджуваний період відбулося збільшення показника на 7,3%. Це означає, що підприємство покращило свою привабливість для інвесторів.

Отже, діяльність ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» у 2021-2023 рр. була недостатньо ефективною. Саме тому, керівництву товариства необхідно звернути увагу на ефективність здійснення фінансово-господарської діяльності.

Своєчасне отримання якісної інформації про фінансовий стан організації дозволяє знаходити шляхи вирішення фінансових проблем, передбачити кризові явища в національній економіці, тим самим сприяючи зміцненню фінансової стійкості економічного суб'єкта. У зв'язку з цим важливу роль в даній ситуації відіграє оцінка прогнозу несприятливого фінансового стану організації для виключення вірогідності її банкрутства.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «МИРОНІВСЬКИЙ ХЛІБОПРОДУКТ»

3.1 Світовий досвід у сфері управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств

Сучасні тенденції розвитку багатуукладної аграрної економіки в мінливих умовах конкурентного середовища обумовили пошук нових підходів, принципів, методів і форм управління на всіх рівнях державного устрою для підвищення конкурентоспроможності та сталого розвитку агропромислового комплексу (АПК).

У ході аграрних перетворень, коли в основу діяльності організацій АПК покладено ринкові принципи господарювання сільськогосподарські товаровиробники гостро потребують створення умов, що забезпечують безперервно-стабільний процес розширеного відтворення сільськогосподарської продукції, що вимагає наявності відповідних організаційно-економічних механізмів сталого розвитку АПК регіонів.

Сьогодні проблема пошуку ефективних форм фінансової підтримки аграрного сектору економіки потребує аналізу світового досвіду та оцінки можливостей його адаптації в Україні.

Світовий досвід розвитку сільського господарства в два останні десятиліття свідчить про зростання ролі держави в регулюванні сільськогосподарського і продовольчого ринків. В економічно розвинених країнах аграрний сектор розглядається як система, що нездатна до саморегулювання, а кошти, що виділяються на підтримку сільського господарства, – як компенсація втрат галузі в умовах нестабільності ринку. Розмір цієї компенсації в окремих країнах може сягати 70% вартості продукції сільського господарства. Найбільш масштабну підтримку сільгоспвиробникам

надають країни з найменш сприятливими для аграрного виробництва природно-кліматичними та географічними умовами, наприклад, Норвегія, Японія, Південна Корея.

Обсяг державної підтримки безпосередньо залежить від рівня доходів країни. У США її розмір становить близько 1%, у країнах ЄС – 1,3%, у Японії – 1,4% валового внутрішнього продукту [23, с. 18].

Державна фінансова підтримка сільського господарства – це економічний механізм регулювання доходів сільгосптоваровиробників, структури сільськогосподарського виробництва, аграрного ринку, міжгалузевих і міжгосподарських відносин.

Більшість економічно розвинених держав проводить стимулюючу аграрну політику, змістом якої є надання різного роду дотацій, субсидій і пільг сільгосптоваровиробникам. Її основними інструментами є компенсаційні платежі, платежі при збитках від стихійних лих, цінове регулювання ринку сільськогосподарських товарів, митно-тарифна політика, виділення коштів на розвиток інфраструктури сільського господарства, агролізинг та інші.

Система державної підтримки сільськогосподарської галузі включає заходи прямого і непрямого регулювання.

Серед заходів прямої державної фінансової підтримки в зарубіжних країнах можна виділити [30, с.2020]:

- прямі державні компенсаційні платежі;
- платежі при збитках від стихійних лих;
- платежі за шкоду, пов'язану з реорганізацією виробництва (виплати за скорочення посівних площ, вимушений забій худоби тощо);
- субсидії з розрахунку на одиницю площі або поголів'я худоби;
- платежі у вигляді фінансування закупівель ресурсів для виробництва (наприклад, субсидії на придбання добрив, отрутохімікатів і кормів);
- фінансування цільових програм і витрат на НДДКР.

Пряме субсидування сільського господарства здійснюється практично в усіх економічно розвинених країнах, проте їхній рівень і структура різні. Найбільша частка прямих платежів у структурі витрат на підтримку сільського господарства відзначається в Норвегії, Австралії, США та ЄС. У галузевому розрізі найбільша частка витрат припадає на рослинництво у США, Канаді, ЄС, на тваринництво – у Фінляндії, Норвегії, Швейцарії. Основною метою прямого субсидування є державне регулювання структури виробництва в сільському господарстві, а також підтримка виробників у районах із несприятливими кліматичними умовами. Наприклад, спеціальні системи підтримки доходів існують у заболочених районах Ірландії та важкодоступних високогірних районах Австрії, а в північній частині Фінляндії у господарствах, розташованих вище 62° північної широти, держава надає підвищені «погектарні» та «поголовні» субсидії сільгоспвиробникам.

Бюджетні трансферти сільському господарству, напряду збільшуючи доходи сільгосптоваровиробника, не здійснюють безпосереднього впливу на ринкові ціни. Трансферти можуть бути розділені на дві групи: платежі, пов'язані з обсягом виробництва, і платежі, що скорочують витрати виробника. Це дотації, субсидування окремих видів витрат, державні капіталовкладення, вкладення в інфраструктуру тощо. Субсидії в країнах ЄС досягли 45-50% вартості виробленої сільськогосподарської товарної продукції, в Японії та Фінляндії – 70% [38, с. 115].

До заходів непрямой державної підтримки сільського господарства належать:

- цінове регулювання на ринку продукції сільського господарства і продовольства за допомогою підтримки внутрішніх цін на сільськогосподарську продукцію;
- пільгове фінансово-кредитне забезпечення;
- система пільгового оподаткування, квот і податків на експорт та імпорт продовольства;
- сільськогосподарське страхування.

Основну роль у системі державного регулювання сільського господарства в зарубіжних країнах відіграє підтримання цін, що забезпечують стабільність доходів сільгосптоваровиробників.

Основними цілями цього регулювання є:

- стабілізація цін на продукцію сільського господарства шляхом обмеження їхньої динаміки у відносно вузькому коридорі;
- підтримання цін, що забезпечують сільськогосподарські підприємствам можливість здійснювати розширене відтворення; регулювання обсягів і структури сільськогосподарського виробництва;
- підтримання стабільності ринку продовольства.

Структура державної підтримки галузі визначається природно-кліматичними умовами та географічним положенням країни, тому в різних країнах переважають ті або інші інструменти регулювання. Наприклад, цінова підтримка сільського господарства в ЄС становить до 91% від усієї суми бюджетного фінансування, у США – 48%. Канаді – 53% [38, с. 175].

На Заході суттєва частка доходу фермера формується за рахунок державних джерел: у країнах Європейського співтовариства (ЄС) – 38%, Фінляндії – 72%, Японії – 72%, у США – 27-40%. Усі форми державної підтримки в країнах Європи на початку 1990-х рр. за експертними оцінками становили 11-14 тис. дол. США на рік на одного повністю зайнятого фермера [38, с. 175].

Показовим є досвід Японії у здійсненні кредитно-грошової політики, де, спираючись на такий інструмент, як пільгові позики Центрального банку приватному сектору, держава фактично регулювала напрями кредитування і цілком успішно реалізовувала національні пріоритети. У подальшому поступове зростання ролі самофінасування і відповідно менша залежність промислових корпорацій від банківського кредитування підірвали можливості адміністративного керівництва і стали однією з причин перетікання пільгованих кредитів в аграрний сектор [30, с. 225].

Однак, розглядаючи японський досвід, не можна забувати першорядну роль прямого субсидування, що в сукупності з пільговим кредитуванням змогло підвищити рівень продовольчого самозабезпечення країни до 50%. Розглядаючи західний досвід, потрібно зазначити, що практично в усіх країнах ЄС аграрне виробництво являє собою відносно надійний вид бізнесу з невисоким фактором ризику. Природно, досягається цей добробут за рахунок систематичного впливу держави на внутрішній ринок. Фінансове регулювання аграрного сектора здійснюється Єдиним фондом орієнтації та гарантування сільського господарства (ЄФОГ), секція орієнтації якого, що зосереджує до 15% коштів фонду, є інструментом залучення коштів комерційних структур за допомогою кредитних гарантій і компенсацій

За всієї однаковості аграрної політики ЄС існують відмінності в напрямках і методах фінансування. Так, середньому процентна ставка за сільськогосподарським кредитом у Німеччині становить 7,3% річних. Також передбачено договір страхування комерційного кредиту, що надається для придбання засобів виробництва (страховий тариф становить близько 0,4%).

У Великій Британії із системою фермерського кредиту тісно пов'язані іпотечні кредити під заставу землі: з 1928 р. існує Сільськогосподарська іпотечна корпорація, яка отримує державні дотації у вигляді скороченого відсотка. Кредитування здійснюється на строк від 5 до 40 років; максимально можливий розмір заставної становить третину вартості майна. Говорячи про короткострокове кредитування, можна зазначити, що фермери частіше використовують не традиційні банківські позики, а овердрафти.

У Франції центральне місце в системі кредитного забезпечення сільського господарства відіграє банк «Креді агріколь». Механізм дії пільгових кредитів для АПК заснований на принципі боніфікації – державного погашення банку різниці між договірною процентною ставкою і ставкою пільгової позики, наданої фермеру.

У Фінляндії, з її природно-кліматичними умовами, частина державної підтримки здійснюється через Фонд сільського господарства, що формується

за рахунок державних перерахувань, відсотків за позиками і податків на земельні угіддя. Фонд надає фермерам кредити на придбання техніки, будівництво будівель і комунікацій, рекультивацію земель, формування продуктивного стада під 4-7% річних залежно від регіону. Субсидування капітальних вкладень практикується для фермерів-початківців за «системою початкових коштів» (англ. «start money system»).

У ЄС склалися специфічні інститути, характеристикою яких є високий рівень державної підтримки, і ця система довела свою життєздатність, функціонуючи на основі принципів Єдиної сільськогосподарської на основі принципів Єдиної сільськогосподарської політики.

При розгляді зарубіжної практики пільгового кредитування заслуговує на особливу увагу досвід Чехії, де для забезпечення припливу інвестицій у сільське господарство було створено фонд, що здешевлює кредити, надані комерційними банками, які видаються під конкретні проекти, або гарантує повернення основної суми боргу, що робить банки більш поступливими при наданні коштів.

Підтримка здійснюється на підставі 16 умов, серед яких ми виділяємо як найбільш суттєві:

- фінансування проєктів, що повністю відповідають вимогам програми;
- здійснення підтримки проєкту один раз;
- підтримка не надається суб'єктам, які не виконують своїх зобов'язань по відношенню до держави, мають не врегульовані вимоги.

Залежно від строку погашення позики гарантується: до 50% кредиту – якщо він погашається за 2 роки; до 70% – у разі погашення за 5 років; до 85% - у разі строку погашення понад 5 років.

Для розв'язання фермерської проблеми у США згідно з федеральним законом про регулювання сільського господарства, ухваленим у 1933 р. («Agricultural Adjustment Act of 1933»), запроваджено поняття «концепції паритету» як наріжний камінь аграрної політики» [18].

Одним із можливих рішень вважається пільгове кредитування, що діє тут уже понад 50 років. На федеральному рівні превалює кілька великих програм, найбільш значущою з яких є «Стабілізація доходів фермерів» (останніми роками на неї витрачається 30-50% усіх бюджетних асигнувань у сільське господарство). До її складу входить і «Сільськогосподарський кредит».

Комерційні банки є їхніми найбільшими кредиторами, щорічно надаючи кредити на суму близько 600 млрд. дол. Охоплюючи 54% ринку, вони утримують домінуючу позицію в наданні позик під рухоме майно, а також забезпечують 27% кредиту під нерухомість. Система фермерського кредиту (СФК), що виникла в 1916 р. при створенні першого федерального земельного банку, є другою за величиною групою кредиторів галузі, що щорічно представляє не менше 36 млрд. дол. СФК охоплює 32% ринку кредитів під сільськогосподарську нерухомість і 16,5% під рухоме майно. Нині асоціації та банки, що входять до СФК, переносять акцент на кредитування поточних витрат. При цьому СФК має суттєві пільги порівняно з більшістю приватних кредиторів, що реалізуються у вигляді компенсаційних платежів за відсотками комерційного кредиту та цінних паперів, що слугують заставою при отриманні федеральних позик [18].

Об'єднане Агентство з надання послуг фермерам (ОАПУФ) щорічно видає кредити на суму понад 11 млрд. дол. На нього припадає 7% кредитів під фермерську нерухомість і 8% – під рухоме майно.

У США цінове регулювання на ринку сільськогосподарської продукції здійснюється на основі двох видів цін.

1. Цільових, що поширюються на найважливіші види сільськогосподарської продукції. Ці ціни забезпечують мінімальний рівень доходу для самофінансування розширеного відтворення виробників із середнім і зниженим рівнями витрат. В разі реалізації сільськогосподарської продукції за цінами, нижчими за цільові, виробник отримує різницю, що компенсує зниження його доходів унаслідок падіння ринкових цін.

2. Заставних, за якими сільгосптоваровиробники здають у товарно-кредитну корпорацію (ТКК) під заставу всю продукцію в разі, якщо ринкові ціни складаються нижчими від заставних. Якщо протягом дев'яти місяців закладена продукція не викуплена виробником, вона переходить у власність ТКК, а сільгоспвиробник отримує за неї грошову компенсацію за заставною ціною за вирахуванням витрат на зберігання. По суті, заставна ціна являє собою гарантований мінімум цін на сільськогосподарську продукцію, що надає виробнику можливість отримання доходу внаслідок різниці між заставною ставкою і ринковою.

Важливим у системі державного регулювання економіки є функціонування сільськогосподарського кредиту, в тому числі й пільгового. Значний розвиток сільськогосподарського кредиту в США, головним чином, пов'язаний із широким поширенням в аграрному секторі фермерського укладу. Сільськогосподарські підприємства США фінансують за допомогою кредиту від 35 до 70% усіх сукупних витрат. Частка кредиту суттєво коливається для окремих категорій витрат. При купівлі нерухомості надається кредит до 70% суми угоди, з купівлею машин і обладнання – від 40% до 70%, худоби – близько 50%, різних елементів оборотних коштів – аж до 100%.

Здача фермерами продукції під заставу державі (в особі ТКК) за гарантованими заставними ставками – основний метод системи підтримки цін у США. Фермер має право викупити із застави свою продукцію і продати її на ринку, якщо ринкові ціни виявляться вищими за заставні ставки. Якщо фермер не скористається своїм правом викупу до встановленого терміну, закладена продукція стає власністю Товарно-кредитної корпорації США. Таким чином, кредитні форми успішно використовуються для вирішення завдань, що мають інший, не кредитний зміст.

Основною особливістю зарубіжного досвіду кредитування сільського господарства є кредитування сільськогосподарських підприємств під заставу землі (земельно-іпотечне кредитування) з рефінансуванням відповідних кредитних вимог. Кредитування під заставу землі має стабільну правову базу,

відпрацьовані технології кредитного процесу, характеризується використанням сек'юритизації кредитних вимог.

У світовій практиці основними організаційно-фінансовими схемами земельної іпотеки є:

- однорівнева (європейська або континентальна), у якій залучення коштів у систему відбувається через земельно-іпотечні банки;
- дворівнева (американська або англоамериканська), у якій залучення ресурсів здійснюється за допомогою земельно-іпотечних кредитів через небанківські кредитні організації – земельно-іпотечні агентства.

Організаційно-фінансові схеми визначили такі моделі земельно-іпотечного кредитування, що застосовуються у світовій банківській практиці:

- усічено-відкрита модель на основі однорівневої схеми;
- збалансована автономна модель на основі однорівневої схеми;
- розширено-відкрита модель на основі дворівневої схеми.

Однорівнева організаційно-фінансова схема земельно-іпотечного кредитування історично склалася в європейських країнах, де кредитування під заставу сільськогосподарських земель традиційно здійснюється через систему спеціальних земельних іпотек і банків. Дана схема забезпечення дешевими довгостроковими ресурсами земельного іпотечного кредитування полягає у створенні замкнутого земельно-іпотечного фінансового ринку, який формують спеціалізовані земельно-іпотечні банки. Такі системи земельно-іпотечного кредитування розвинені в Німеччині, Австрії, Нідерландах, Великій Британії та Фінляндії, домінують у Данії, Швеції та Канаді. У Франції та Іспанії однорівнева система кредитування реалізована через монопольні державні земельно-іпотечні банки. Ресурси земельних іпотечних банків складаються з власних накопичень і коштів, отриманих від реалізації земельних іпотечних облігацій, що випускаються під забезпечення землі з фіксованим відсотковим доходом. Земельно-іпотечні облігації є одним із найнадійніших фінансових інструментів.

У країнах Східної Європи, Англії, Іспанії, Ізраїлі застосовуються усічено-відкриті моделі земельно-іпотечного кредитування, основними рисами яких є однорівневий характер, відсутність спеціальних ринкових інститутів, залежність моделі від ринкового рівня ставки відсотка, відсутність жорстких стандартів кредитування, обмежена кількість залучених ресурсів, простота організації.

Більш складна дворівнева організаційно-фінансова схема, що застосовується в США, базується на трьох елементах:

- іпотечному страхуванні, що гарантує земельно-іпотечні кредити від ризику неповернення;
- рефінансуванні – купівлі земельних іпотечних цінних паперів, випущених банками;
- сек'юритизації – випуску на базі банківських земельних іпотечних цінних паперів інших, більш цінних і, відповідно, більш ліквідних на ринку паперів.

Початково кредити видають комерційні банки, ощадно-позичкові асоціації, кредитні спілки. Однак фактичними власниками більшої частини земельно-іпотечного портфеля є спеціальні агентства, яким надаються державні гарантії, що забезпечують зниження ризиків і стандартизацію позик. Агентства комплектують куплені у банків кредити в пули і продають їх інвесторам у вигляді забезпечених земельною іпотекою цінних паперів.

Для розширено-відкритої моделі характерні: складність організації, багаторівневий характер, обов'язковість вторинного ринку іпотечно-земельних цінних паперів, доступність кредитів, залежність від ринкової ставки відсотка, велика кількість учасників, тривалий термін кредитування.

Підсумовуючи розгляд основних напрямів і форм державного регулювання АПК у країнах із розвинутою ринковою економікою, можна зробити висновок, що економіка сільського господарства – економіка не самодостатня, внаслідок своєї специфіки є однією з найбільш регульованих, де вільна гра ринкових сил відбувається лише в певних рамках, встановлених

державою. Світовий досвід переконливо довів, що не останню роль у цьому належить підтримці фермерів при отриманні позикових коштів.

Резюмуючи вищевикладене, зазначимо, що нині існує безліч точок зору на роль і місце держави в регулюванні аграрного виробництва. Однак, більшість провідних українських та західних економістів розглядають цю підтримку як абсолютно не протиприродну, і багато хто з них сходяться на важливості пільгового кредитування, яке, як ми вважаємо, могло б частково вирішити проблеми фермерів і забезпечити їх необхідними ресурсами.

3.2 Обґрунтування пріоритетних напрямів удосконалення джерел формування фінансових ресурсів

В обстановці економічної невизначеності необхідно прогнозувати майбутнє, передбачати можливі зміни умов діяльності за допомогою випереджального планування і контролю, тобто за допомогою системи бюджетування.

Бюджетування представляє собою постановку цілей діяльності у вигляді кількісних і якісних показників, яких необхідно досягти підприємству за той чи інший період. Залежно від періодів бюджетування (період бюджетування – часовий проміжок, на який складаються і протягом якого реалізуються бюджети) розрізняють: оперативне (поточне) бюджетування – на період до 1 року; тактичне (середньострокове) бюджетування – на період 1-3 роки; стратегічне (довгострокове) бюджетування – на період понад 3 роки [11, с. 303].

Упровадження в сільськогосподарському підприємстві системи бюджетування покликане вирішувати завдання, наведені в табл. 3.1.

Бюджет – це план, що містить у собі вартісні показники. По суті, вартісні показники можна відобразити практично в будь-якому плані. Наприклад, «План сільськогосподарського виробництва» показує плановану до

виробництва сільськогосподарської продукції в натуральному вираженні – це план. Якщо ж долучити до «Плану сільськогосподарського виробництва» ще одну колонку – «Вартість виробленої сільськогосподарської продукції за обліковою ціною реалізації», – план перетворюється на бюджет. Відповідно, поділ планів на - плани і бюджети умовний, оскільки практично будь-який план одночасно можна кваліфікувати як бюджет. Отже, можна констатувати, що план і бюджет – синоніми [16].

Таблиця 3.1

Завдання бюджетування сільськогосподарського підприємства

Завдання бюджетування	Функції завдань бюджетування
Впровадження	Підвищення ефективності використання ресурсів сільськогосподарського підприємства
Систематизація	Забезпечення координації діяльності та забезпечення взаємозв'язку інтересів окремих підрозділів і сільськогосподарського підприємства в цілому
Прогнозування	Аналіз та оцінка різних варіантів господарської діяльності сільськогосподарського підприємства та підвищення обґрунтованості прийнятих управлінських рішень
Удосконалення	Забезпечення фінансової стійкості та поліпшення фінансового стану сільськогосподарського підприємства

Джерело: складено самостійно

Застосування прогнозної фінансової інформації та звітності як одного з найважливіших джерел інформації для ухвалення раціональних управлінських рішень, велика різноманітність використовуваних методик організації системи бюджетування, визначає актуальність внутрішнього контролю на основі прогнозної інформації, що вимагає обґрунтування структурної моделі процесу організації та функціонування системи бюджетування [16].

Обґрунтування логіки організації та функціонування системи бюджетування в обліково-аналітичній системі сільськогосподарських підприємствах проводили з урахуванням засадничих підходів до формування прогнозної фінансової інформації та звітності, які обирають на основі обґрунтування вибору за напрямками, представленими в табл. 3.2.

**Організація та функціонування системи бюджетування у
сільськогосподарських підприємствах**

Основні напрямки бюджетування	Обґрунтування вибору системи бюджетування
Нормативно-правове обґрунтування	Нормативно-правове забезпечення організації та функціонування системи бюджетування
Інформаційне обґрунтування	Інформаційне забезпечення організації та функціонування системи бюджетування
Організаційне обґрунтування	Організаційне забезпечення організації та функціонування системи бюджетування
Методологічне обґрунтування	Методологічне забезпечення організації та функціонування системи бюджетування
Методологічне обґрунтування	Методичне обґрунтування методичне забезпечення організації та функціонування системи бюджетування
Програмно-технічне обґрунтування	Програмно-технічне забезпечення організації та функціонування системи бюджетування

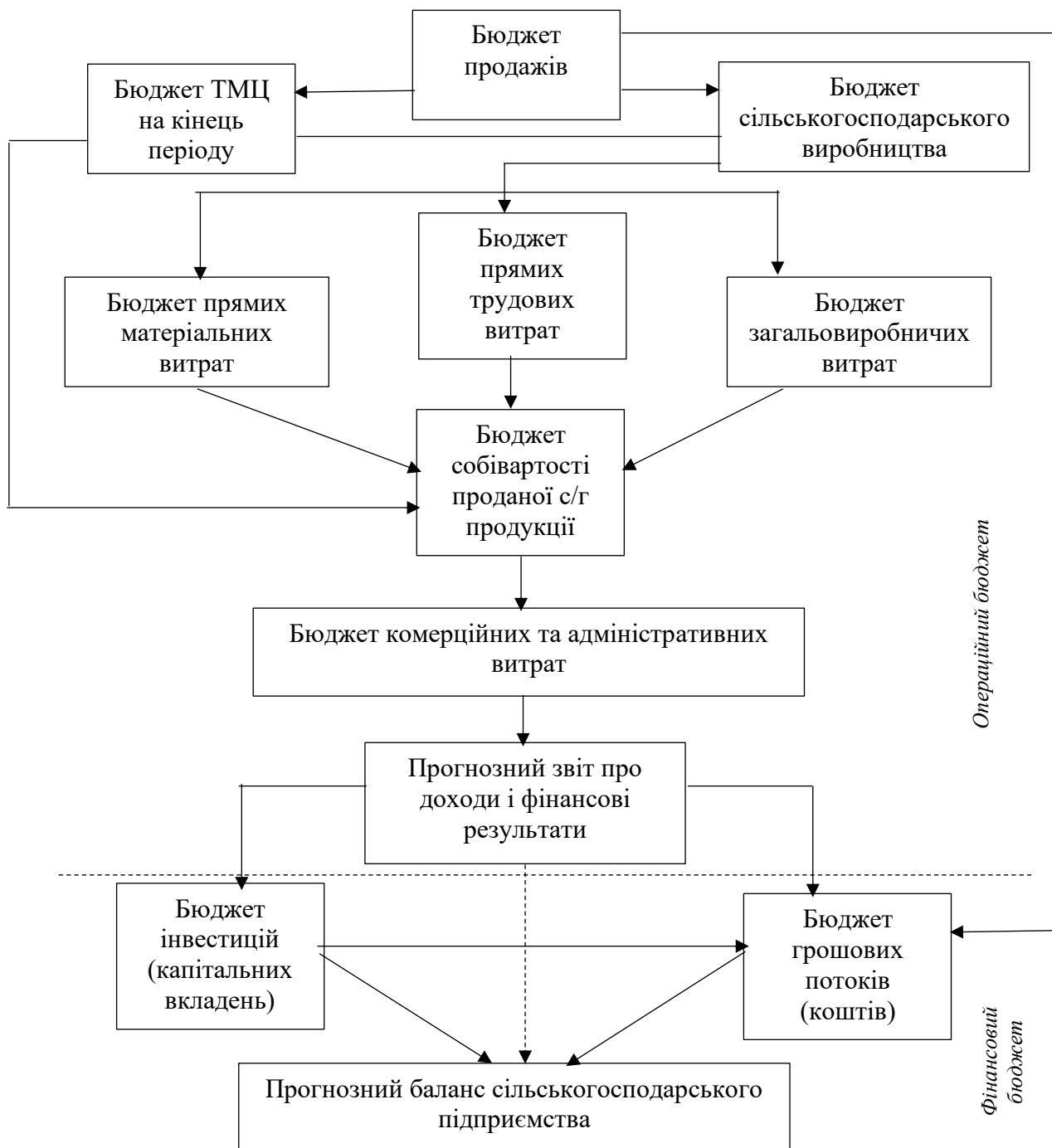
Джерело: складено за матеріалами підприємства

Структурна модель процесу організації та функціонування системи бюджетування в обліково-аналітичній системі сільськогосподарських підприємств представлена на рис. 3.1.

Структурна модель процесу передбачає опис його послідовності, етапів роботи, сукупності процедур, програмно-технічних засобів, що залучаються, взаємодії учасників процесу. Вона передбачає обґрунтування вибору моделі бюджетування на основі визначення різних складових, що забезпечують раціональну організацію системи бюджетування таких як: нормативно-правове забезпечення; інформаційне забезпечення; організаційне забезпечення; методологічне забезпечення; методичне забезпечення; програмно-технічне забезпечення [16].

Основою організації системи бюджетування є нормативно-правова база, що регламентує вимоги до побудови обліково-аналітичної системи, управлінського обліку.

Нормативно-правове забезпечення організації та функціонування системи бюджетування в обліково-аналітичній системі сільськогосподарських підприємств містить у собі нормативні акти в галузі управлінського обліку, що стосуються окремих аспектів формування прогнозової фінансової інформації.

Рис. 3.1. Структурна модель процесу організації та функціонування системи бюджетування в обліково-аналітичній системі сільськогосподарських підприємств

Джерело: складено самостійно

Кожне сільськогосподарське підприємство займається сільськогосподарським бізнесом, тому запозичення готових рішень у сфері бюджетування на наш погляд дадуть позитивні результати. Система бюджетування покликана виявляти специфіку бізнес-процесів сільськогосподарської організації, тому дуже важливо правильно сформулювати систему контрольних і цільових показників. Завдання співробітників, які відбирають ці показники – визначити золоту середину: до системи бюджетування як до системоутворюючого ядра управління сільськогосподарським підприємством слід включати всі значущі, пріоритетні показники, але вона не має бути перевантажена зайвою, несуттєвою інформацією. В основі бюджетування має лежати модель управління сільськогосподарським підприємством, яка являє собою сукупність ключових показників, які найбільшою мірою впливають на кінцевий результат діяльності. Будь-який показник бюджету має бути орієнтований на досягнення стратегічних цілей сільськогосподарського підприємства, зокрема цільові та контрольні показники.

Залежно від типу використовуваної інформації для цілей бюджетування всі джерела можна умовно розділити на зовнішні та внутрішні. Під час організації та функціонування системи бюджетування використовуються різноманітні аналітичні процедури на основі аналізу бюджетів, форм прогнозу звітності тощо. Крім того, проводиться обстеження існуючих систем обліку та бюджетування сільськогосподарських підприємств на основі даних бухгалтерського, управлінського, податкового обліку, зовнішніх джерел інформації.

Інформаційна база організації та функціонування системи бюджетування в сільськогосподарських підприємствах сформована джерелами інформації, які можна поділити на п'ять груп, що наведені в табл. 3.3.

Приблизний перелік джерел інформації, що використовуються під час організації та функціонування системи бюджетування у сільськогосподарських підприємствах

№ п/п	Група документів	Джерела інформації
1	Базові документи, що регламентують методику організації та ведення бухгалтерського та управлінського обліку, методику бюджетування	Накази з облікової політики для цілей бухгалтерського, податкового, управлінського обліку, графік документообігу, організаційно-розпорядчі документи, стандарти економічного суб'єкта, План рахунків бухгалтерського обліку; Бюджетний кодекс, що регламентує функціонування системи бюджетування, бюджетний класифікатор і робочий план рахунків, що застосовується в системі бюджетування, Положення про облікову політику для цілей управлінського обліку, структура центрів відповідальності, внутрішні організаційно-розпорядчі документи, що регламентують порядок управління планово-бюджетною системою, договори (контракти), що укладаються зі споживачами продукції та постачальниками матеріальних ресурсів; аналітичні довідники та ін.
2	Прогнози та аналітична інформація, що використовується як основа при формуванні бюджетів	Прогнозні розрахунки щодо реалізації продукції споживачам або плани збуту її, виходячи із замовлень, прогнозів попиту, рівня продажних цін та інших умов ринкової кон'юнктури, включаючи постачання продукції за готівку та в порядку бартерного обміну, результати аналізу бухгалтерської звітності та виконання фінансових планів за попередній період (місяць, квартал, рік); дані стратегічного аналізу; інформація про виробників продукції, що випускається, про нові види продукції, виробленої конкурентами; про нові потреби потенційних споживачів тощо; матеріали з коригування бюджетів, звіти з виконання бюджетів, матеріали аналізу виконання бюджетів
3	Використовувані сільськогосподарським підприємством форми бюджетів	Бюджетні форми, що використовуються на підприємстві (бюджет продажів, бюджет прямих витрат на матеріали, бюджети інших прямих витрат, бюджет закупівель, бюджет загальнопромислових витрат, бюджет комерційних витрат, бюджет управлінських витрат, бюджети з податків, інвестиційний бюджет, бюджет доходів і витрат, бюджет руху грошових коштів, фінансовий бюджет тощо)
4	Використовувані сільськогосподарським підприємством форми прогновної фінансової звітності	Прогнозна фінансова звітність: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про зміни капіталу, бюджет руху грошових коштів, пояснення до бухгалтерського балансу і звіту про фінансові результати, пояснювальна записка, податкові декларації

5	Інші джерела	Норми і нормативи, що використовуються у виробничо-фінансовій діяльності організації, економічні нормативи, затверджені законодавчими актами (податкові ставки, тарифи внесків до державних позабюджетних фондів, норми амортизаційних відрахувань, облікова ставка НБУ, мінімальна місячна оплата праці та ін.) і використовувані в організації, галузеві документи, які необхідні для розуміння бізнесу організації
---	--------------	---

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Основні принципи збору інформації під час організації та функціонування системи бюджетування в обліково-аналітичній системі сільськогосподарського підприємства подано в табл. 3.4

Таблиця 3.4

Основні принципи збору інформації під час організації і функціонуванні системи бюджетування в обліково-аналітичній системі сільськогосподарського підприємства

№ п/п	Принцип	Сутність принципу
1	Економічність	Передбачає задоволення інформаційних потреб на основі використання способів найефективнішого їх задоволення завдяки забезпеченню доцільності, адресності, корисності, а також використання інформації, яка вже є або яку можна легко отримувати на систематичній основі, а також використання інформації, яка вже наявна або яку можна легко отримувати на систематичній основі, оскільки процес збирання інформації та її аналізу може бути дуже дорогим.
2	Доступність	Передбачає вибір методу збирання інформації, який гарантує, що необхідні об'єктивні відомості буде отримано своєчасно та оперативно
3	Точність і надійність	Передбачає повноту інформації, її порівнянність, аналітичність. Надійність даних буде вищою, якщо можливість маніпуляції під час їх отримання буде зведена до мінімуму (збирання даних мають проводити особи, не зацікавлені в результаті), а також, якщо використовуватимуться інструменти перевірки даних
4	Зрозумілість	Передбачає подання інформації у зрозумілому для сприйняття потенційних користувачів вигляді

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Використання вищенаведених принципів сприяє підвищенню результативності аналізу бюджетів на основі раціоналізації процесу збору інформації.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що представлена модель впровадження бюджетування представляє собою систему, що дає змогу чітко організувати процес бюджетування та управління витратами, доходами, прибутком, а також сприятиме підвищенню ефективності прийнятих управлінських рішень.

3.3 Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»

Досягти ідеального результату фінансово-господарської діяльності важко, та й не завжди необхідно, але треба якомога більше намагатися утриматися в межах безпечної зони. У зв'язку з цим фінансовий менеджер зазвичай ставить перед собою завдання знайти найбільш прийнятне поєднання результатів господарської та фінансової діяльності в межах допустимого ризику.

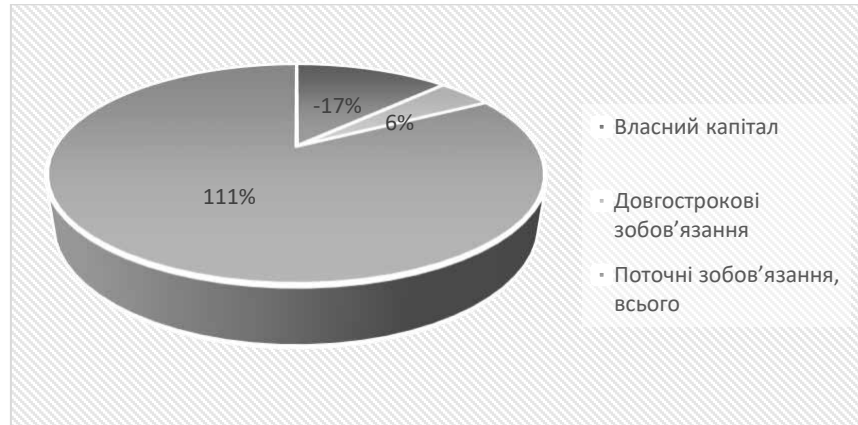
Найзагальнішою, але при цьому значущою картиною фінансового становища виступає структура її бухгалтерського балансу – співвідношення різних груп активів і зобов'язань. Необоротні та оборотні активи, власний капітал і зобов'язання – це саме ті групи, співвідношення яких багато в чому визначає стійкість фінансового становища.

Розглянемо структуру капіталу ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» станом на 2023 р. (рис. 3.2).

Власний капітал організації на останній день аналізованого періоду (31.12.2023) дорівнює 23 млрд. 980 млн. грн., або 31% від усього капіталу.

Мінімально допустима частка власного капіталу залежить від структури активів організацій, співвідношення необоротних і оборотних активів. Чим вища частка необоротних активів, тим більше необхідно для роботи машин, обладнання, приміщень (тобто тим більше фондомістке виробництво), тим більшою має бути частка власного капіталу. З огляду на типову для галузі

структуру активів, нормальною є частка власного капіталу не менше 50% (бажано – 60%). Для сільгоспорганізацій оптимальна частка власного капіталу, становить 58%, мінімальна – 48%. За поточної структури активів саме на ці відсотки слід орієнтуватися при прийнятті фінансових рішень.

Рис. 3.2. Структура капіталу ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» на 31.12.2023 р.

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Зазначена оптимальна частка власного капіталу для організацій розрахована таким чином, щоб коефіцієнт забезпеченості власними коштами, відповідав нормі (тобто дорівнював 0,1). Цей коефіцієнт – найсуворіший із наявних нормативних орієнтирів для розміру власного капіталу. Мінімальна рекомендована частка власного капіталу взята виходячи з того, щоб власний капітал організацій хоча б на 90% покривав балансову вартість усіх необоротних активів. За такої частки власного капіталу фінансова незалежність ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» залишиться задовільною, але деякі фінансові коефіцієнти, зокрема коефіцієнт забезпеченості власними коштами, будуть нижчими за встановлені нормативи. Окрім оптимальної та мінімальної частки власного капіталу, існує межа, понад яку частка власного капіталу вважається зайвою, що стримує розвиток агрофірми. За загальним правилом ця гранична частка власного капіталу становить 70%. Перевищення цієї межі свідчить не тільки про високу фінансову незалежність, а й про

невикористану можливість залучити позикові кошти для підвищення віддачі на вкладений власниками капітал.

Наразі частка власного капіталу ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» - становить -17%, що на 65% менше від мінімально прийнятної величини.

Головним джерелом приросту власного капіталу ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» є чистий прибуток. Крім того, існують такі «разові» варіанти збільшення власного капіталу (чистих активів) сільськогосподарської компанії:

- переоцінка основних засобів у бік збільшення їх балансової (залишкової) вартості. Комерційна організація може не частіше одного разу на рік (на кінець звітного року) переоцінювати групи однорідних об'єктів основних засобів за поточною (відновлювальною) вартістю. При прийнятті рішення про переоцінку за такими основними засобами слід ураховувати, що в подальшому вони переоцінюються регулярно. Також необхідно звернути увагу на те, що збільшення залишкової вартості основних засобів веде до збільшення податку на майно організацій, але не включається до бази з податку на прибуток;

- збільшення статутного капіталу;
- внесок засновників у майно товариства (без зміни статутного капіталу). Цей варіант не передбачає повернення вкладених коштів, на відміну від кредиту або позики. Оскільки внесені кошти акціонером для збільшення чистих активів, не обкладаються податком на прибуток, у якості внеску краще використовувати гроші, а не майно, щоб у сторони, яка передає (якщо це організація, а не фізична особа), не виникла база з ПДВ з безоплатної передачі майна.

Нестача власного капіталу в цьому випадку супроводжується зниженим показником поточної ліквідності.

Важливим показником сталого функціонування ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» є його платоспроможність. Платоспроможність полягає в наявності достатніх коштів для поточних розрахунків із кредиторами,

своєчасного погашення зобов'язань. Для оцінки платоспроможності організації використовують коефіцієнти ліквідності. Що можна сказати про ліквідність активів даного підприємства?

По-перше, коефіцієнт поточної ліквідності показує співвідношення оборотних активів і короткострокових зобов'язань. Станом на кінець 2023 р. значення коефіцієнта поточної ліквідності становило 0,48, при тому що нормальним вважається значення не менше 2. Недостатня поточна ліквідність підвищує ризик втрати платоспроможності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» і є негативним сигналом для кредиторів.

Існують два способи підвищити поточну ліквідність ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»:

- зменшити частку короткострокових зобов'язань у пасивах компанії. Це передбачає переведення частини короткострокової заборгованості в довгострокову (тобто залучення довгострокових кредитів і позик замість короткострокових).

- підвищити суму оборотних активів за рахунок зниження величини необоротних активів. Наприклад, за рахунок продажу непотрібних, непрофільних, невикористовуваних основних засобів.

Крім того, підвищити ліквідність (платоспроможність) ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» можна через прискорення оборотності активів. Оборотність активів багато в чому залежить від виробничого циклу. Скорочення циклу дає змогу менш ліквідним активам (запасам) швидше перетворюватися на високоліквідні активи (дебіторську заборгованість, грошові кошти). Це підвищує здатність компанії розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Підвищити оборотність дає змогу не тільки прискорення самого виробничого процесу (або процесу виконання робіт і надання послуг), а й посилення платіжної дисципліни покупців, зниження періоду стягнення дебіторської заборгованості. За останній рік оборотність дебіторської заборгованості ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» становила 169днів (це

середня розрахункова кількість днів, яка минає з моменту виникнення заборгованості покупців до моменту її погашення).

Коефіцієнт поточної ліквідності – це найзагальніший показник ліквідності активів. Для перевірки платоспроможності на короткий період розраховують коефіцієнт швидкої ліквідності та коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує достатність ліквідних активів (короткострокової дебіторської заборгованості, фінансових вкладень і грошових коштів) порівняно з короткостроковими зобов'язаннями. Тобто, якщо коефіцієнт поточної ліквідності розраховувався з використанням усіх оборотних активів, то тут із них виключаються найменш ліквідні – запаси.

На відміну від коефіцієнта швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності вимірює достатність найбільш ліквідних активів – короткострокових фінансових вкладень і грошових коштів.

Рекомендації щодо підвищення ліквідності майна ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» представимо у вигляді табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Рекомендації щодо підвищення ліквідності майна
ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»**

Коефіцієнт ліквідності	2023	Рекомендація	Рекомендація, тис. грн	
			Скоротити поточні зобов'язання	Збільшити поточні зобов'язання
Швидка ліквідність	0,45	1	29024015	29024015
Абсолютна ліквідність	0,06	0,2	51208362	6853743

Джерело: складено самостійно

Показники швидкої та абсолютної ліквідності покликані сигналізувати про ризик втрати платоспроможності вже в короткостроковому періоді. Наявність достатнього залишку грошових коштів є необхідною умовою для

нормального ведення поточних розрахунків з постачальниками і підрядниками, персоналом, бюджетом.

Підвищити показники швидкої та абсолютної ліквідності можна таким чином:

1. Скоротити поточну кредиторську заборгованість ПрАТ «Миронівський хлібопродукт», у тому числі за рахунок зміни джерел фінансування на користь довгострокових запозичень.

2. Знизити частку менш ліквідних активів, перевівши їх у більш ліквідні. Наприклад, зменшити період відстрочки платежів для покупців (підвищити оборотність дебіторської заборгованості), реалізувати зайві запаси або поступово скоротити їх рівень, позбутися невикористовуваних основних засобів.

Узагальнивши всі основні вимоги до структури балансу, про які йшлося вище, одержуємо такі рекомендовані зміни балансу ПрАТ «Миронівський хлібопродукт», унаслідок яких значення коефіцієнтів фінансової незалежності, забезпеченості власними обіговими коштами та ліквідності виявляться не нижчими за мінімально рекомендовані (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

**Рекомендації щодо оптимізації майна та джерел їх формування для
ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»**

АКТИВ	Сума на 2023 р., тис. грн		Відхилення (норм - факт)		% від балансу	
	фактична	відповідна нормі	тис. грн	%	факт	норм
<i>1. Необоротні активи, всього</i>	21640149	21640149	-	-	47	47
Основні засоби (залишкова вартість)	12129808	12129808	-	-	26	26
<i>2. Оборотні активи, всього</i>	24985519	24985519	-	-	53	53
Дебіторська заборгованість	19361078	18605996	-755082	-3,9	41,5	39,9
Грошові кошти	3529087	4301957	+772870	+21,9	7,5	9,2
БАЛАНС	46625668	46625668	0	0	100	100

Продовження таблиці 3.6

1. <i>Власний капітал, всього</i>	-7921328	24711604	+32632932	411,0	-16,9	58
Нерозподілений прибуток	-16121347	20049037	+36170384	224,3	-18,5	43
2. <i>Довгострокові зобов'язання всього</i>	2632816	8858876	+6226060	236,4	5,6	19
3. <i>Поточні зобов'язання, всього</i>	51914180	10723903	-41190277	-79,3	111,3	23
БАЛАНС	46625668	46625668	0	0	100	100

Джерело: складено самостійно

Щоб отримати наведені в табл. 3.6 відхилення, було зроблено такі припущення: співвідношення оборотних і необоротних активів, а також підсумок зведеного балансу не повинні змінитися порівняно з даними на 31 грудня 2023 р. При цьому структура капіталу та співвідношення оборотних активів за ступенем ліквідності мають бути такими, щоб розрахунок фінансових коефіцієнтів свідчив про стійке фінансове становище організацій. Тобто, маючи наведений вище баланс, ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» показали б хороші значення ключових фінансових коефіцієнтів: коефіцієнта автономії, коефіцієнтів поточної, швидкої та абсолютної ліквідності, коефіцієнта забезпеченості власними обіговими коштами.

Узагальнивши зроблені вище висновки, рекомендується вжити заходів щодо поліпшення найважливіших фінансових показників (табл. 3.7).

Отже, проведене дослідження дає змогу узагальнити найважливіші результати щодо зміцнення фінансової стійкості ПрАТ «Миронівський хлібопродукт». Серед таких рекомендацій можна виділити:

- збільшити частку власного капіталу до 58 % від усього капіталу.

Це дозволить забезпечити достатню фінансову незалежність;

- знизити суму короткострокової кредиторської заборгованості, перевівши її до складу довгострокової заборгованості 41190277 тис. грн, що дасть змогу підвищити забезпеченість короткострокових зобов'язань поточними активами;

– збільшити суму залишку грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень на 772870 тис. грн, що дасть змогу підвищити безперервність поточних розрахунків.

Таблиця 3.7

Рекомендовані заходи щодо підвищення стійкості

ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»

Рекомендовані заходи	Кількісна оцінка	Мета
Збільшити частку власного капіталу до, % від усього капіталу	58	Забезпечити достатню фінансову незалежність (підвищити коефіцієнт автономії)
Знизити суму поточних зобов'язань (наприклад, перевівши її до складу довгострокової заборгованості), на, тис. грн.	41190277	Підвищити забезпеченість поточних зобов'язань поточними активами (показник поточної ліквідності). За наявної в організації структури активів оптимальна частка поточних зобов'язань дорівнює 23% від балансу
Збільшити суму залишку грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень на, тис. грн	772870	Підвищити безперервність поточних розрахунків (поліпшити показник абсолютної ліквідності).

Джерело: складено самостійно

Таким чином, результати проведеного дослідження свідчать про доцільність докорінних перетворень у системі державного регулювання фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу. На сьогоднішній момент слабка вивченість методологічних засад оцінювання фінансового становища поряд із низькою узагальненістю інструментів фінансово-економічного передбачення в сільському господарстві не дає змоги органам влади аргументовано опрацьовувати заходи стабілізації фінансового стану сільськогосподарських товаровиробників у регіонах.

Тим часом критерії фінансової стійкості поставлено на чільне місце інвестиційної привабливості аграрної економіки, зокрема для мобілізації кредитних ресурсів комерційних банків. З цієї причини, з використанням широкого спектра методів фінансового менеджменту в сукупності з економетричними та статистичними інструментами, проведено діагностику

майнового стану, ліквідності та платоспроможності, виявлено певні закономірності, встановлено допустимі межі та визначено оптимальні параметри стійкого фінансового стану ПрАТ «Миронівський хлібопродукт».

Отримана модель оптимізації фінансової стійкості ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» може слугувати інструментом підтримки стратегічних рішень щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму та заходів державного регулювання фінансового становища, у тому числі кредитоспроможності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт».

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки.

Встановлено, що фінансові ресурси аграрних підприємств – це сукупність усіх видів грошових доходів та надходжень, що перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання та призначена для виконання фінансових зобов'язань, фінансування поточних витрат та витрат, пов'язаних з розширенням виробництва та економічним стимулюванням працюючих.

Джерелами формування фінансових ресурсів аграрних підприємств становлять позикові джерела (довгострокові та короткострокові кредити банку); короткострокова дебіторська та кредиторська заборгованості; субсидії з бюджетів усіх рівнів та прибуток, але у більшості великих вітчизняних організацій сільського господарства основними джерелами формування фінансових ресурсів аграрного підприємства є власні кошти (прибуток від поточної діяльності, доходи від інвестиційної та фінансової діяльності, амортизація основних коштів, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток) і від правильно організованого управління ними підприємства будуть мати високу фінансову стійкість та платоспроможність.

Визначено, що фінансовий стан є основою економічної діяльності підприємства. Для стійкого положення в ринковій економіці важливо вміти управляти фінансами, знати, яка повинна бути структура капіталу по складу і джерелах утворення, мати уявлення про такі поняття, як ринкова економіка, ділова активність, ліквідність платоспроможність, фінансова стійкість, рентабельність та методологія їх аналізу. Слід зазначити, що об'єктивне вирішення цих проблем лежить в основі аналізу та оцінки фінансового стану організації. Показники, розраховані індивідуально для кожного підприємства на основі його балансових даних, дають максимально реальну оцінку платоспроможності та фінансової стійкості з точки зору їх відповідності нормативним значенням для підприємства, з урахуванням необхідної величини даних показників на перспективу і способи досягнення кінцевих результатів.

Аналіз фінансово-економічних показників показав, що чистий дохід від реалізації продукції у 2023 році збільшився на 11,5%. Валовий прибуток у 2023 році склав 7800628 тис. грн., що на 11,6% більше, ніж у 2021 році. Адміністративні витрати у 2023 р. зросли на 11,9% і на кінець періоду склали 3451293 тис. грн. Натомість витрати на збут у 2023 році склали 4552283 тис. грн., що на 275496 тис. грн. менше ніж у 2021 році. Внаслідок продовження агресивного вторгнення росії, фінансовий результат у 2023 р. покращився, однак, залишався усе ще від'ємним, -801673 тис. грн. відтак, чистий збиток ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» у 2023 р. становив -747096 тис. грн.

Аналіз майнового стану ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за період 2021-2023 рр. показав, що вартість активів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» за період 2021-2023 рр. збільшилася на 12173599 тис. грн. (з 34452069 тис. грн. у 2021 р. до 46625668 тис. грн. у 2023 р.). За досліджуваний період спостерігається зростання чистого доходу від реалізації на 11,5%, що дозволило покращити результати діяльності до оподаткування за 2021-2023 рр. на 879056 тис. грн до значення -747096 тис. грн, а це є свідченням покращення ефективності господарської діяльності навіть не дивлячись на воєнні дії.

Аналіз фінансово-економічних показників показав, що діяльність ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» у 2021-2023 рр. була недостатньо ефективною. Так, у період з 2021 р. по 2023 р. підприємство ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» мало нестійкий фінансовий стан: власних оборотних коштів не вистачало для фінансування поточної діяльності, але в такому разі було ще можливе відновлення його платоспроможності. У 2023 р. фінансова стійкість знизилася: підприємство набуло кризового фінансового становища. Запаси та витрати не покривалися за допомогою власного оборотного та функціонуючого капіталів, а значить ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» перебувало на межі банкрутства.

Характеристика основних напрямів і форм державного регулювання АПК у країнах із розвинутою ринковою економікою, можна зробити висновок,

що економіка сільського господарства – економіка не самодостатня, внаслідок своєї специфіки є однією з найбільш регульованих, де вільна гра ринкових сил відбувається лише в певних рамках, встановлених державою. Світовий досвід переконливо довів, що не останню роль у цьому належить підтримці фермерів при отриманні позикових коштів.

Встановлено, що в обстановці економічної невизначеності необхідно прогнозувати майбутнє, передбачати можливі зміни умов діяльності за допомогою випереджального планування і контролю, тобто за допомогою системи бюджетування.

Для зміцнення фінансової стійкості ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» було запропоновано збільшити частку власного капіталу до 58 % від усього капіталу. Це дозволить забезпечити достатню фінансову незалежність; знизити суму короткострокової кредиторської заборгованості, перевівши її до складу довгострокової заборгованості 41190277 тис. грн, що дасть змогу підвищити забезпеченість короткострокових зобов'язань поточними активами; збільшити суму залишку грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень на 772870 тис. грн, що дасть змогу підвищити безперервність поточних розрахунків

Така модель оптимізації фінансової стійкості ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» може слугувати інструментом підтримки стратегічних рішень щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму та заходів державного регулювання фінансового становища, у тому числі кредитоспроможності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамова І.В., Віленчук О.М., Дема Д.І. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи. Монографія. Житомир: ЖНАЕУ. 2019. 364 с.
2. Бондаренко Т.Ю., Волков Д.П. Діагностика операційної діяльності в стратегічному управлінні машинобудівники підприємствами. *Агросвіт*. :2018. № 1 (55). С. 177-179.
3. Боднар О.А., Кучер В.А. Особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. *Modern Economics*. 2017. № 6. С. 6-14
4. Бровко Л.І. Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільності. *Економіка та держава*. № 9.2019.С.57-63
5. Бугас Н.В. Бюджетування як ефективний інструмент управління витратами. *Бізнес Інформ*. 2019. № 5. С. 190–193
6. Вартанов А. Соколовська З., Сокиринська І. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Фінанси України*. 2018. № 1. С. 88-95
7. Версаль Н. Переваги та недоліки зовнішніх джерел фінансування малих та середніх підприємств в Україні. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. №1. С. 182-194
8. Гайбура Ю.А. Концептуальні засади формування фінансових ресурсів підприємств за сучасних умов. *Агросвіт* 2020, № 6. С. 14-21
9. Гриценко М.Л., Деркач Л.С. Дослідження формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства. *Науковий вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. № 2. 2021.С. 79-87
10. Горлачук В.В., Яненкова І.Г. Економіка підприємства: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.]. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2019. 344 с.

11. Гудзь О. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2019. 578 с
12. Дема Д.І. Необхідність державного регулювання діяльності агрохолдингів. *Проблеми економіки, менеджменту та сільської кооперації. матеріали міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Львів, 12-13 травня 2021 р. Львів, 2015. С. 50-52
13. Дорохова Л.М., Куровська Н.О. Стратегічні напрями удосконалення управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств. *Продуктивність агропромислового виробництва*. Київ, 2019. № 25. С. 8-13
14. Дропа Я.Б., Терешко О.М. Формування фінансових ресурсів підприємств в сучасних умовах розвитку фінансової системи. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/01/60-1.pdf>
15. Загуцький У.Р., Цимбалюк В.М., Шевченко С.Г. Планування і діагностика діяльності підприємств: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2020. 320 с.
16. Карпов Т. П. Роль бюджетування як елемента фінансового планування на підприємстві URL: [http:// www.nbuuv.gov.ua](http://www.nbuuv.gov.ua)
17. Коваленко В.В. Теоретичні підходи у визначенні сутності діагностики підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. №2. С. 17–20
18. Кредитування в США. URL: <https://prihodko.com.ua/poslugy/migracziyado-yevropy/ssha/kredyt-dlya-biznesu-v-ssha>
19. Кривов'язюк І.В., Кость Я.О. Діагностика фінансово-господарської діяльності промислового підприємства. *Економіст*. 2019. № 9. С. 39-42.
20. Лапа А.Є. Фінансові ресурси підприємства та їх оптимізація. *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. Серія: Економічні науки*. 2019. № 4 С. 289 -297

21. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством в умовах економіки знань та інтелектуалізації менеджменту. *Економічний форум*. 2018. № 1. С. 161-170.
22. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2019 304 с.
23. Назаркевич О. Б. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малих сільськогосподарських підприємств. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2019. Вип. 3 С. 17-19
24. Найденко О.Є. Методика діагностики стану внутрішнього середовища підприємства. *Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля*. 2021. №2 (84). С. 162-170
25. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.]. 2-е вид., розшир. та доповн. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 504 с.
26. Нечипоренко А. В. Тторетичні аспекти формування та використання фінансо-вих ресурсів підприємства. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. №11.2020 URL: www.economy.nauka.com.ua
27. Нікола С. О. Фінанси підприємств : навч. посіб. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 206 с.
28. Офіційний сайт ПрАТ «Миронівський хлібопродукт». URL: <https://mhp.com.ua>
29. Пилип'як О. В. , Майор О. В., Попович Ю. Г. Теоретичні аспекти формування і використання фінансових ресурсів на підприємстві в сучасних умовах. *Економіка і управління*. 2022. № 1. С. 88-95
30. Погореленко Н. П., Коваль В. О. Кредитування малого та середнього бізнесу: Аналіз діючих умов та підходи до підвищення ефективності його державної підтримки. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. Том 21. Вип. 4 (47) 2021.С.218-229

31. Приймак С. В. Діагностика фінансового стану підприємства в системі контролінгу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук 08.00.08. Київ: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2007. 20 с.
32. Прокопишин О. Бюджетування як інструмент стратегії розвитку підприємства аграрного сектору. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/651708>
33. Ромашко О. М., Бариляк В. О. Теоретичні засади формування механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 5. С. 180-184
34. Русанюк В.В. Зарубіжний досвід державного регулювання аграрного підприємництва. *Економіка АПК*. 2020. №4. С. 121-129
35. Русіна Ю. О., Левчишина А. Г. Формування фінансової стратегії підприємства в сучасних умовах ведення бізнесу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»* . 2019. № 12. С. 9-13
36. Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Фінанси підприємств. навчальний посібник. Львів. ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.
37. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.]. 2-е вид., розшир. та доповн. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 356 с.
38. Стецюк П. Теорія та практика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2018. 386 с.
39. Тітенко З. М., Сукач І. П., Конончук Н. Л. Управління фінансовими ресурсами підприємства. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"* . 2021. № 13. С. 11-15
40. Томчук О. Ф., Левчук М. С. Критерії оцінювання і прогнозування фінансового стану та результатів діяльності підприємства. *Молодий вчений*. 2019. № 9(2). С. 480-486
41. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

42. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи. Монографія. Абрамова І.В. та ін. Житомир: ЖНАЕУ, 2018. 362 с.
43. Фоміних В. І., Горідько О. В., Якімова В. І. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств та їх оптимізація. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 20. С. 282-286
44. Хрущ Н.В. Аналіз та оцінка рівня прибутковості фінансових ресурсів підприємства. *Економіст*. 2019. № 7. С. 28–31
45. Чернишова Л. В. Аналіз джерел фінансово-інвестиційної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу. *Modern economics*. 2022. № 35. С. 141- 148
46. Чукіна К.Ю., Захарова Н.Ю. Формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. *Фінансово-економічні механізми розвитку підприємництва: теоретичний та практичний аспекти: збірник тез за матеріалами Всеукраїнської науково – практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених*. (м. Дніпро ,19-20 листопада 2020 р.). Частина 2. Дніпро: НМетАУ, 2020. С. 284-286
47. Шейко Р.С. Формування фінансових ресурсів підприємств в сучасних умовах кризи фінансової системи. *77-ма Студентська науковотехнічна конференція: Секція «Економіка і управління у промисловості»*. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2019. С.550-551
48. Швиданенко Г.О., Дмитренко А.І., Олексюк О.І. Бізнес-діагностика підприємства: навч. Посібник. Київ. : КНЕУ, 2018. 344 с.
49. Яцух О. О. Сутність та зміст фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств. *ЕФМ*. 2018. С. 133-146
50. European Commission, «Growth / Internal market, industry, entrepreneurship and SMEs». URL: <http://ec.europa.eu>
51. Kreditanstalt für Wiederaufbau. URL: <https://www.kfw.de/kfw.de-2.htm>

52. Marta-Costa A. *Methods and Procedures for Building Sustainable Farming Systems. Application in the European Context.* Springer Science+Business Media Dordrecht, 2019 282 p